

Tribunali Signaturæ non subiacent, vt sunt. Omnes Congregationes Cardinaliũ supra recensitæ; Cōgregationes Baronũ, & montium; Tribunal Camera; Camera-rius; Thesaurarius; Præsidentes Annonæ, Grafcia, Dohanarũ, Riparũ, Zecchæ Archiuji, & Viarũ, ac similes, vtpote Camera subordinati; Ac etiam Curia Capitolij; Archipresbyteri Basilicarum Patriarchalium; Alijque Protectores, & Iudices particulares piorum locorum; Nec non Cardinales, quibus non diriguntur commissiones, nisi signatæ manu Papæ; Omnesque alij Iudices, quibus eadem cōmissio signata manu Papæ directa sit; Bene tamẽ omnia hæc, & alia similia Tribunalia exempta ab ista Signatura Iustitiæ, subiacent alteri Signaturæ Gratiæ.

Inter istos Referendarios, & Generales Religionum indecisa pender quæstio præcedentiæ, in qua fauore Prælatorum aliquas facere adnotationes occasio dedit, de quibus in supplemento fortè in materia præminentiarum agendum erit.

De Tribunali, seu Auditorio Rotæ.

S V M M A R I V M.

- 1 **D**E prima figura inter iudices, quæ in Curia facit Rota.
- 2 Quod Sacræ Congregationes sint de diuersa specie vel sphaera, & quare.
- 3 De origine, vel introductione huius Tribunalis Rotæ.
- 4 Quare Auditores dicantur Cappellani.
- 5 Singuli Auditores sunt delegati, sed ipsum Tribunal est ordinarium.
- 6 Decanus quomodo distribuatur causas Auditoribus, & subroget.
- 7 In Rota sufficit vnica commissio, & quan-

do alia plures dentur.

- 8 De communicatione facultatum Auditoris Camera, & ad quid.
- 9 De antiqua facultate necessaria pro citatione per adictum.
- 10 In Rota commissio est loco libelli.
- 11 Idem in S. Consilio Neapolitano.
- 12 De antiquis Tribunalibus maioribus dicti Regni.
- 13 Quando dictum consilium erectum fuerit.
- 14 Quomodo ibi signentur supplicationes.
- 15 De imitatione ad eadem decisiones dicti Consilij.
- 16 Ex quibus nationibus Auditores Rotæ eligantur, & de eorum numero antiquo.
- 17 De eodem, & de statu moderno, & de antiquis nationalibus.
- 18 De loco Bononiensis.
- 19 De loco Mediolanensis.
- 20 De loco Ferrariensis.
- 21 De loco Hetrusci.
- 22 De alijs tribus locis Romanorum.
- 23 Prouinciæ Regni Neapolitani non habent locum in Rota.
- 24 De Pontificibus, qui in hoc sæculo exierunt à Rota.
- 25 Quomodo assumatur Auditor nouiter electus.
- 26 De ratione ob quam fiant tot ceremoniæ, & solemnitates.
- 27 De disputationibus publicis, quæ substituentur, & de secretis.
- 28 De admissione post expletas solemnitates.
- 29 Non admittuntur illegitimi.
- 30 Quid importent emolumenta Auditorij Rotæ.
- 31 An Auditor priusquam admittatur gaudeat priuilegijs Auditorum, inter quæ est illud obtinendi expeditiones bullarum gratis si promoucantur.
- 32 Quos habeat adiutores.
- 33 In quibus diebus Rota habeatur.
- 34 Quomodo sedeatur in Rota & votentur causæ.
- 35 Auditor non decedit causas etiam compromissas non audito voto Rotæ.
- 36 De modo concordandi de dubio.
- 37 De disputatione dubij vtraque parte informante, vel altera tantum.
- 38 Qualis sit hodiernus stylus circa dubia, & qualis esset antiquus.
- 39 Quomodo fiant informationes per Aduocatos,

- tatos, & Procuratores.
- 40 De distributione informationum, earumque communicatione hinc inde & quomodo respondeatur.
- 41 Quot causae proponantur per quemlibet Auditorem.
- 42 Commendatur Stylus scribendi Aduocatorum, & Procuratorum.
- 43 Iudices, & Aduocati non vident processus, & de ratione, ac de Curialium integritate, & qui nam scribere possunt in Rota.
- 44 Non habetur usus contradictoriorum, & quomodo causae disputentur in Rota.
- 45 Quando Rota aperiatur, & claudatur.
- 46 De solemnitate quae adhibetur in apertura.
- 47 De Rotis memorialium.
- 48 De nominibus, seu vocabulis spatiorum inter unam vacationem, & alteram.
- 49 De dubijs super incidentibus, quae percutiunt ordinaria iudicij.
- 50 Rota de stylo non decidit causas, vel puntos sine disputatione dubij, & extensione decisionis, ad cuius limites debet sententiari, quod declaratur.
- 51 Vnde manet tanta copia decisionum Rota, & de earum numero.
- 52 Quid proprie contineant istae decisiones, & in quo differant ab illis aliorum Tribunalium.
- 53 De consimili stylo Rotarum Florentinae, & Senensis ubi motiua dicuntur.
- 54 De modo petendi expeditionem causae, vel respectiue nouam audientiam.
- 55 Quando concedatur, vel denegetur noua audientia.
- 56 De reuocatione decisionum unde proueniat.
- 57 De eodem quodque reuocentur etiam sententiae Rotaes.
- 58 Causae Rotaes non mutant naturam, ideoque appellabiles remanent tales, & de commissione in alijs instantijs in eadem Rota.
- 59 Rota est iudex appellationis, quomodo, & a quibus, & quando cognoscat etiam causas in prima instantia.
- 60 Cognoscat causas vtriusque Principatus, vel fori, ecclesiastici, & temporalis, civiles non autem criminales.
- 61 Qualis sit maior copia causarum, an scilicet spiritualium, vel temporalium, & de ratione diminutionis causarum spiritualium.
- 62 De errore opinantium quod Professores Romanae Curiae non sint periti in iure civili, & in materijs prophanis.
- 63 Quales debeant esse Rotae Auditores ex dispositione Constitutionum Apostolicarum.
- 64 Quod Stylus faciendi decisiones sit antiquissimus, & de ratione.
- 65 Quod etiam esset in usu in Roma antiqua, in qua antiqui Iurisperiti speciem huius Rotae efformarent.
- 66 Quam auctoritatem faciant Rotae decisiones.
- 67 Declarationibus S. Congregationis Rota reuerenter deservit.
- 68 De decisionum Rotae auctoritate apud externos.
- 69 De stylo ut decisiones sint praesupponenda, quodque non reuocentur incidenter, & quomodo.
- 70 De improbantibus hanc stylum adendi de necessitate decisiones super omnibus resolutionibus, & de eorum motiuis.
- 71 De improbatione alterius styli deferendi auctoritati decisionum.
- 72 E contra de commendantibus dictum primum stylum adendi decisiones, & de rationibus, cum responsionibus ad obiecta.
- 73 Et de commendantibus alium stylum deferendi decisionibus, & non rationibus.
- 74 De opinione media, seu distinguente, & conciliante.
- 75 De abusibus, super extensione decisionum.
- 76 Quod Aduocati, & Procuratores cumulent motiua releuantia, & irreleuantia, & de ratione.
- 77 De eodem abusu de quo num. 75.
- 78 Quomodo formari debeant decisiones, & cuius vestigia sequenda sint.
- 79 De inconuenientibus qui resultant a mala extensione decisionum.
- 80 Decisiones quae proprie dicantur, & in quibus partibus non sint proprie decisiones.
- 81 Reputatur abusus quod Ponens, vel Iudex causae non habeat votum, neque informatus de causae meritis.
- 82 De eodem de quo num. 78. quomodo scilicet debeant extendi decisiones.
- 83 Damnantur digressiones, atque decidere merita incidenter.

- 84 De alio abusu non declarandi motiua in aliqua decisione deducta, quae videantur minus vera.
- 85 De abusu circa impressiones decisionum in voluminibus.
- 86 De altero stylo de quo supra num. 71. & 73. deferendi decisionum auctoritati, & quomodo id intelligendum sit.
- 87 Generaliter quomodo doctrinis, & auctoritatibus deferri debeat.
- 88 In quo consistant hodie quaestiones forenses, & quod sint potius facti, quam iuris.
- 89 De boni Iudicis idea, & quales partes in eo concurrere debeant, et an desideretur potius literatura, quam integritas, vel e contra.
- 90 Quod stylus sustinendi conclusiones non congruat iudicatura.
- 91 Quare Aduocati eximij aliquando, non soleant esse boni Iudices.
- 92 Rota non exequitur res iudicatas aliorum Tribunalium non gustato de iustitia.
- 93 Attendit potius rationes, quam numerum doctrinarum, & quod ab omni iudice fieri debeat.
- 94 Non concedit reuocationem exequutorialium post decem annos sine noua disputatione.
- 95 Per contradictas non decidit possessorium sine cognitione petitorij.
- 96 Etiam in petitorio, vel in reuocatione attentatorum solet gustare de bono iure.
- 97 Demandat concordiam, et an id de iure faciendum sit.
- 98 Quando concessit nouam audientiam, non concedit expeditionem sine noua expeditione.
- 99 In causa Rotali beneficii cessant omnes executores, ipsaq; Rota instituit, vel confert.
- 100 Quando procedat ad executionem obligationis cameralis.
- 101 Quando procedat sine disputatione dubij.
- 102 Quando Rota mutat opinionem, id non praesudicat iuri quaesito.
- 103 De stylo condemnandi in expensis, & quomodo.
- 104 De opinionibus parum probabilibus quas retineat.
- 105 De stylo circa terminum proseruato in ultima Rota.
- 106 De Decanatu Rota.
- 107 An Ponens possit nolle sequi votum Corresponsalium.
- 108 De expensis quae fiant per litigantes in hoc Tribunali.
- 109 De loco quem Rota Auditores habent in cappella Pontificia, & de effectibus exinde exortis.
- 110 Quae munera Rota Auditoribus incumbant, vel demandari soleant extra Rotam, & in alijs Congregationibus.
- 111 De scriptoribus in utroque iure, vel in alijs facultatibus qui fuerunt Rotae Auditores.
- 112 De alijs ad Rotam pertinentibus.

DISC. XXXII.

VM inter illos Romanae Curiae Iudices, qui in forma iudiciali, causas contentiosas cognoscunt, ac decidunt, primam, ac maiorem figuram faciat istud

Tribunal, cuius resolutiones, quibus decisionum nomen tribuitur, alijs iudicandi normam praebent (dum Cardinalitij Congregationibus, atq; vtriusque Signaturae Tribunalibus istud iudicis vocabulum proprie non congruit); Hinc, de eius origine, statu, ac stylis agendo, iudicis ideam generalem quoque efformare congruum videtur, quomodo scilicet Iudex, qui intra iustitiae commutatuam, atque legum cancellos habeat arbitrium restrictum, causas cognoscere, ac decidere debeat, dum longè diuersa cognoscendi ac decidendi ratio viget in Cardinalitij, alijsque Congregationibus, ac respectiue Tribunalibus, de quibus supra actum est, utpotè vicarias Papae vel supremi Principis partes explicantibus, vnde propterea quandoque pro negotiorum qualitate, rigorosos iuris cancellos egredi, atque cum illis legibus vel regulis, quae prudentiales dicuntur, procedere, ut negotijs finis vel temperamentum magis opportunum concedatur.

Ex eadem itaque causa, vel principio, cuius enarratio superius, in Consistorij Rubrica habetur A, Tribunal istud originem trahit; Cum etenim, siue in ratio-

ne iudicij, ac iurisdictionalis potestatis;
 3 Siue in ratione arbitramentali ex compromisso, Papa totius catholici Orbis causas, & negotia, explicaret, huic verò muneri per se ipsum solum vacare, humana imbecillitas non concederet; Hinc pro quibusdam primarijs, ac maioribus negotijs in eadem Consistorij Rubrica enunciatis, adiutores & consiliarios adhibere cepit Cardinales, cum quorum consilio in Consistorio ea explicaret; Alia verò explicare consuevit in cappella siue in camera, cum ope, & consilio suorum Cappellanorum (quales propriè Rotæ Auditores appellantur); Attributo quoque antiquitus alio magis frequenti nomine Auditori S. Palatii Apostolici, ex eo quod priusquam congregarentur in conspectu Papæ, ipsumque de causarum statu, ac meritis informarent, atque votum seu consilium præberent, Partes in eodem palatio Apostolico audiebant; Atque ad tollendas confusiones, quodque quilibet sciret quas causas relaturus esset, consuevit idem Papa supplicationes, quæ illi porrigebantur, singulis Cappellanis vel Auditoribus distribuere, seu causas pro compilatione processus delegare, tanquam per speciem, ut dictum est, distributionis.

Atque hinc manat practica, & recepta propolitio, quod singuli Auditores dicuntur Iudices delegati, non autem ordinarij, utpotè ex sibi directis commissionibus, delegatam iurisdictionem habentes, atque iure delegati, non autem ordinarij iudicis metiendi, ipsa verò Rota seu ipsum Tribunal, in vniuersum, utpotè representatiuum præfatæ Cappellæ seu Aulæ pontificiæ, ordinariam habet iurisdictionem, atque iudicis ordinarij iure censetur, habituali iurisdictione & competentia penes omnes existente. B

Exindè quoque manat, quod ex sola remissione, vel commissione Decani, (idest illius, qui eorum antiquior est, non quidem ex causa, vel ratione particularis officij, sed in ratione præminentia, quam

antianitas præbeat, quandam præfecturæ seu præsentia speciem habet) vnus Auditor, loco alterius impediti subrogatur, atque sententias profert, aliaque acta explicat absq; alia delegatione seu commissione C; Quoniam in Rota vnica commissio sufficit in tota illa instantia. D; Vndè propterea noua commissio in eadem causa, non nisi pro vltiori instantia alteri dirigitur; Illis exceptis commissionibus, quæ incidenter eidem Iudici delegato dirigantur; Vt sunt illæ, quæ præinsertæ dicuntur, *disc. præcedenti* enunciata, pro reformatione scilicet vel suppletionem commissionis, quæ ad alterius partis præces signata sit; Siue vbi aliquas communicari oporteat facultates quas prima commissio non concederet; Vt (ex gr.) sunt eodem *disc. præcedenti*, enunciate facultates Auditoris Camera, super processu executiuo in causis pecuniarijs, & prophanis; Siue iuxta antiquum stylum erant facultates procedendi cum citationibus per ædictum, & per diligentias, vsquequo ista facultas eidem Tribunali generaliter cõmunicata fuit, dum prius commissio specialis in qualibet causa necessaria erat E; Aut quando alias causas, quæ connexionem cum iam delegata habeant, vnire, Papæ, vel eius Signaturæ Gratia, seu Iustitiæ, videatur, cum similibus, quæ (vt præmissum est), accidentia concernant, firma remanente regula, quod in tota ea instantia vnica commissio in Rota sufficit.

Ex eodem fonte quoque manat stylus, quod in hoc Tribunali, non habeatur vsus libellorum, qui iudicibus, & Magistratibus ordinarijs, verè, ac propriè congruit, sed loco libelli succedit commissio, utpotè continens tenorem supplicationis Papæ porrectæ, in qua Actor, vel petitor, ad libelli instar, suam actionem, vel petitionem proponat ac remedia sibi visa intentet, & clausulas salutares adijciat. F

Vndè propterea (ad instar), idem seruat Sacrum Consilium Neapolitanum, quod

C. *ibidem.*

D. *Coccin. dec. 1533.*

E. *Vestr. lib. 4. c. 2. & lib. 1. cap. 3. & in cons. 44 Pij IV.*

F. *Dunozett. dec. 664. & passim.*

B. *Buratt. & add. decis. 818. Coccin. decis. 2088. Dunozett. decis. 709. & in Tirazonen. iurisdictionis 14. Decemb. 1663. coram Vicecomite adita in casu de quo sub sit. de iurisd. disc. 22. Rouit. super prax. in Rubr. de officio S. Consilii.*

11 quod Sanctæ Claræ, seu Capuanæ nuncupatur, cuius celebres decisiones habemus apud *Afflicum; Grammatic.; Capic.; Minadorum; Franch.; Gizzarell.; Capyc. Latr. Tappiam, & Sanfelice.*; Ultra tot alias quas in cõpendio refert elaboratus collector *Thorius*; Cum etenim Curiam Regis representarent antiquitus tria suprema Tribunalia apud ipsum assistentia, quorum vnum à magno Iustitiario rectum, Magnæ Curia dicebatur; Et alterum Vicariæ, tanquam ab ipsius Regiæ Ciuitatis Governatore seu Vicario derivatum, & quæ duo hodie simul vnita vnum constituunt Tribunal, ex ciuilium, & criminalium Iudicum collegijs rectum, quod Magnæ Curia Vicariæ vulgò appellatur, cum reuera, tanquam duplex, sub duplici nomine, M. Curia, & Vicariæ appellari deberet; Et tertium Cancellaria ipsius Regis, quam regebat & administrabat Magnus Cancellarius, cum cõsilio aliquorum Iurisperitorum, qui Cancellariæ Regentes appellantur, illudque consilium in rebus ciuilibus, non autem militaribus vel status constituunt, quod Collaterale dicitur.

Rex Alphonsus primus, Aragonensium Rex, qui ex Ioannæ secundæ adoptione, cum Sedis Apostolicæ Domine directæ placito, idem Regnum adeptus fuit; adeoque prudenter, in eo residendo, ac moriendo, supra triginta annos illud rexit; Inter alia, quæ commendabiliter ordinauit, fecit nouam erectionem præfati maioris Tribunalis, Cõsiliij pro causis appellationum ab alijs inferioribus, ac præsertim à præfatis maioribus, Magnæ Curia, & Vicariæ, non autem à dicto alio Cancellariæ (quod reuera iudicis partes non explicat, sed potius Principis).

Atque ad instar Consilij Regni Valentia, à quo originalis eius idea derivat, idem Consilij nomen seu vocabulum sortitum est, cum adiecto Sanctæ Claræ, ratione loci in quo congregabatur; Eodem modo quo de præfati, Capuanæ dicitur, ex eadem ratione loci, quod scilicet congregetur in eo Palatio, quod propè Portam Capuanam Regis habitationi prius deseruiebat, habitatione ad tutiorè ac ameniorem locum translata, ad arcem scilicet celeberrimi castri, quod nouum dicitur; Tribunalium vsui assignatum est, ut in eo

singulis diebus omnia pro maiori litigantium commoditate vniuerentur.

Cumque hæc, & alia, præfatus Rex explicaret, cum opere & consilio Alphonsi Borgiæ, eius maioris Cappellani, ac intimi consiliarij, qui deinde Archiepiscopus Valentinus, & Cardinalis creatus, sedem quoque Petri sub nomine Calisti III. occupauit; Isteque in Romana Curia benè versatus esset; Hinc probabile est, quod huius noui Tribunalis principalem ideam seu modulum efformando ex dicto Valentino Consilio, ex isto quoque Tribunali Rotæ aliquem desumpserit ordinem, dum istud Rotæ vocabulum eiusdem Tribunalis distributæ Aulæ sortiuntur; Ac pariter in eo Tribunali non habetur vsus libellorum, ut habetur in præfatis alijs, Magnæ Curia, & Vicariæ, alijsque Audientijs, et Curijs inferioribus Regni, sed adamussim adhibetur idem vsus commissionum, quæ ibi supplicationes dicuntur, & quas ipsi Regi directas, eo modo quo in Curia diriguntur Papæ, ad instar eius, quod in Curia gerit Præfatus Signaturæ Iustitiæ, signat ille eiusdem Consilij primus officialis, qui eius Præses dicitur ratione tamen particularis officij Vicarij seu Vicegerentis Magni Prothonotarij, quod annexum quoque habet.

Istius autem Præsidis potestas in hac parte, maior esse videtur, quam sit illa Præfati Signaturæ Iustitiæ in Curia, quoties cū Partiū cõtradictione super modo rescribendi de appellatione vel declarandi cõpetentiam iudicis super supplicationibus, vel cõmissionibus rescribendum sit; Ibi enim id agit solus Præses in eius domo, exceptis causis recusationis iudicis ex capite suspicionis, quæ in ipsius Consilij Rota, seu Aula, in qua ipse Iudex sedet, examinantur adeò frequenter, & cum tam magno disputationum apparatu, ac temporis iactura, & frequentius ex calumniæ fomento; In Curia verò Præfatus sequi tenetur consilium Prælatorum seu Assessorum, qui distinctum Tribunal cum eo constituunt, ut præcedenti discursu relatum est.

Item pariter, ad instar, nimium probabile est, quod circa ea præmatura tempora, istius noui adeò magni ac celeberrimi Tribunalis, quod ipso initio adeò famosum effectum est, ut eius maiestas ali-

quo primi nominis Iurifconsultos exteros terreret G; *Mattheus de Afflictis* qui eiusdem Tribunalis decisionum pri-
 15 mus compilator fuit, istud commendabile opus suscipere, imitando huius Tribunalis Rotæ stylum antiquissimum, adeo ut, etiam antiquiores, ac primi Interpretæ, & Magistri, qui per sæcula ante præfati Consilij erectionem scriperunt, istas decisiones Rotæ allegent, imò Aliqui contra earum multitudinem, eodem modo, quo de præfenti, inuehant. H

Cum itaque (ut præmissum est), Summus Pontifex, inspecta origine, seu antiquiori tempore, vniuersæ Ecclesiæ catholice causas, quas in Cardinalium Consistorio non peragebat, cum ope, & consilio suorum cappellanorum ageret, ac decideret; Hinc proinde, prudenter eodem cappellanos seu Auditores, quorum numerus præfinitus non erat, sed varius pro Papæ arbitrio, adeo ut quandoque trigessimus ferè atigerit, siue ad eum proximauerit, ex omnibus nationibus, ac Mundi partibus assumebat; Et merito quidem, ac prudenter, ut ita in eo cætu adessent viri qui in singulis respectiue prouincijs vel nationibus versati, essent ut alios, ipsumque Papam de illarum moribus ac stylis informare possent; Et sic aderant Itali; Hispani; Galli; Angli; Poloni, & aliarum partium seu nationum absque certa præfinitione numeri in singulis nationibus, sed pro Papæ arbitrio, ex temporum, ac rerum contingentia regulari consuevit, vsq; ad tēpora Sixti IV. de quo tēpore casu præbente, quod in Rota sederent quatuordecim Cappellani, seu Auditores, quorum vnus esset Germanus; Alter Gallus; Duo Hispani, ob Hispaniarum diuisionem, quæ tunc aderat in duas coronas; Vnam scilicet constitutam ex regnis Castellæ, & Legionis cum annexis, quæ Castellæ dicebatur; Alteram verò Aragoniæ, nuncupatam, constitutam ex regnis, Aragoniæ, Valentis, & Cathalonis, alijsque annexis; Reliqui verò omnes essent Itali, ex diuersis nationibus, præsertim verò vnus Venetus; Ponti-

fex prædictus per eius Constitutionem I, supprimendo duos locos excrecentes, numerum ab eo desideratum, pro quando eorum vacationis casus fieret, duodenarium inuariabilem numerum, quem hodie habemus, statuit.

Siue autem id sit ex priuilegio explicito; Siue ex eo implicito quod ex consuetudine resultat; Vel ex alio mihi incerto principio; Casus præbuit, quod intra hunc præfinitum numerum; Vnum locum fixum occupet Gallus ad nominationem illius Regis; Alterum Germanus, ad nominationem Imperatoris; Et duos, duo Hispani; Vnus scilicet ex Regnis dictæ coronæ Castellæ & Legionis; Et alter cum turno seu alternatiua inter præfata tria dictæ coronæ Aragoniæ Regna, ad nominationem Regis Catholici; Reliqui verò omnes Itali, inter quos fixum locum semper haberet vnus de dominio Veneto, ad illius etiam Reipublicæ nominationem de pluribus, quorum vnus Papa eligit.

Tractu verò temporis postea sequutum est, quod Iulius II. præfati Sixti IV. nepos, ac mediatus successor, Bononiensi Ciuitati, quæ ad Sedis Apostolicæ obediētiam, ac fidelitatem, expulso Ioanne Bentiuolo tyranno, redijt, inter plura priuilegia, concessit locum fixum in Rota, & alterum in Collegio Aduocatorum consistorialium, absque tamen aliqua nominandi facultate ad liberam Papæ electionem in duobus eius ciuibus, quibus potius ex quodam iure postliminij seu continuationis id concessum videtur; Cum etenim in eo, pluribusque præcedentibus sæculis, ista Ciuitas, in licetis florentissima esset, adeo ut Docentis nomen sortita sit, præsertim verò in vtriusque Iuris facultatibus; Vnde propterea S. Thomas, illam inter quatuor reliquarum scientiarum matres, & magistras collocauerit; Parisiensem scilicet in scientijs; Salernitanam in medicina, Aurelianensem in Auctoribus; Et istam Bononiensem in legibus; Et quod magis est; Gregorius IX. facta de eius mandato compilatione quinq; librorum Decretalium, huic Vni-

1. *Const. 2. Sixti IV.*
 1. 2. *in opuscul. tit. de vit. & virtut. cap. fin. Prat. disc. sept. 42. num. 83. tom. 3.*

ueritati eos direxit; Ac etiam docet tam copiosus numerus grauium scribentium, præsertim verò in Iure Canonico; Hinc proinde, nimum probabile, est quod huius Ciuitatis alumni, etiam plures contemporaneè, in hoc Tribunali, atque in dicto alio Collegio sederent, ratione copię professorum, quæ tunc in ea habebatur, Postmodum autem Pius IV., solidioribus negotijs, fauore patriæ magis vacando, quam secerit prædecessor, Ciuitati Mediolanensi patriæ vtrumque locum fixum, ad instar Bononiensis; concessit, addita vterius facultate illi qualificato DD. Collegio, tres nominandi, quorum vnus Papa eligeret, iuxta eam facultatem, quam habet Respublica Veneta; Ac demum deuoluta ad Sedem Apostolicam Ferrariensi Ciuitate, Clemens VIII., qui personaliter eius possessionem adipisci voluit, inter quamplura priuilegia, quæ prodigaliter illi concessit, istud quoque illi Bononiensis Ciuitatis omnino simile, indulsit; Vnde propterea sequitur, quod ex octo Italis in hoc Tribunali sedentibus, ista Italiæ pars montibus proxima, quæ Lombardia vulgò, saltem in lata significatione dicitur, quatuor habeat Auditores.

Inter reliquos autem quatuor, obseruantia docet, quod vnus semper est Hetruscus, cum aliqua specie alternatiuæ inter Ciuitatem Perusinam, quæ dicitur de Hetruria Papæ subdita, in eius lata significatione; Et ciuitatem Senensem, vel Pisanam, aut aliam Hetruriæ superioris ciuitatem; Idque quod sciam non ex aliquo scripto priuilegio, sed ex obseruantia, eandem fortè continuationis rationem habente, quæ supra in Bononiensi Ciuitate assignata fuit, dum præsertim Perusina Ciuitas de vtriusque iuris facultatibus adeo emerita est, ob tam copiosum numerum DD., & præsertim primorum Magistrorum, & parentum; Idemque meritum habet altera Hetruria, in qua leges ciuiles post earum casualem inuentionem cunabula habuerunt L;
 22 Reliqui verò tres remanent ad Papæ dispositionem absque aliquo explicito priuilegio; Prò frequentiori tamen continuata praxi, sunt ciues Romani.

L. *disc. 1. de seruit. ubi de loco inuentionis legitur.*

Neglectæ itaque in hoc munere remanent duodecim amplissimæ prouincię constituentes Regnum Sicilię vltra, (quod hodie Neapolitanum vulgò dicitur, ob Curia Regiæ residentiam); Nulla ratione habita, quod illud dici potest mater legum, quarum Hetruria nutrita solùm fuit M, Quodque totius Italię, saltem in longitudine, quamuis non in latitudine, partem dimidiam ferè absorbeat; Atque sit de directo dominio Sedis Apostolicæ, quæ notabilem censum, eius ratione singulis annis assequitur; Et quod magis est, maiores huic Tribunali, totique Curia mittit causas, quam faciant dictæ regiones, quæ quatuor habet, longeq; maiora subsidia, & emolumenta ratione beneficiorum & pensionum ac spoliatorum suppeditat; Vnde propterea, si superius assignatę rationes perpendantur, ob quas congruit, vt diuersarum nationum, ac partium viri in hoc Tribunali sedere debeant, manifestam istæ prouinciæ pati videntur iniuriam; Ea tamen eius ciuibus & incolis referenda est, dum idealitatibus, ac vanitatibus potius vacant; Siue enim negligentia, vel ineptia id tribuatur; Siue illi vulgari traditioni, quæ pro mea notitia fabellæ speciem habet, quod suum locum cesserit præfate coronæ Aragonensi iure permutatiōis cum quodam maiori numero Nationalium, in superius enunciato nouiter erecto Consilio, (cuius traditionis originem seu fundamentum adhuc inuenire concessum non est) Semper id stultitię manifestæ speciem redolet, quoniam magis expediret Ciuitati, totique Regno, vnum locum in isto Tribunali, cum omnibus alterius præfari permutare, ob magnas consequentias, maioremque nationalium decorem & auctoritatem, quæ exinde resultarent, dum praxis docet quod istud Tribunal est Pontificum, & Cardinalium, magnorumque Præfulum seminarium.

Negligendo siquidem assumere antiquiorum temporum chronicas, atque agendo solum de praxi nostri currentis
 24 decimiseptimi sæculi, intra eius dimidium, ac parum plus, istud Tribunal produxit tres Summos Pontifices, nempe Clementem VIII.; Gregorium XV.; Et Innocen-

M. *cod. disc. 1. de seruit.*

- G. *ut sunt Decius & alij.*
 H. *Alexand. contra Romanum allegantem has decisiones in l. si cum dotem d. eo autem tempore n. 4. ff. soluto matr.*

Handwritten notes:
 + *Handwritten notes in the right margin, including a signature and some illegible text.*

nocentiam X. pluresque qualificados Cardinales eiusdem alundos in conclauibus eidem thiaræ proximos, atq; intra idem spatium magnum quoque produxit numerum qualicatorum Cardinalium, ac Præfulum, qui conspicuas, primariasque Italiae, & Hispaniæ, aliarumque regionum Ecclesias Metropolitanas, & Cathedrales adepti sunt; Ultra tot alios Pōtiffices Cardinales, & Præfules, quos in decursis sæculis produxit; Atq; inter plures sumos Pontiffices, fuit ille qui dici potest gloriosus, qui ex iudicio Ecclesiæ vniuersalis in Cōcilio Constantiensi ad sedandum teterrimū schisma electus fuit, Martinus V. appellatus.

Huiusmodi Auditorum admissio ad collegium, ex antiquo stylo, nimium solemnitas, ac laboriosa est; Postquam etenim, siue ad nominationem, siue ex ipsius electione ut supra, Pontifex, cum eius motu proprio, in locum illius Auditoris, qui per mortem, vel per promotionem defecit, alium subrogauit; Iste assumendo togam doctorem, (quæ prius omnibus curialibus communis, hodie Aduocatorum Consistorialium singularis est,) Aduocati munus suscipere profitetur, tam in scriptis, quam ore tenus in causis in ipsa Rota vertentibus, cum obligatione visitandi singulos Auditores per multas vices, adeo ut in huiusmodi, alijsque ceremonijs plurimum mensium spatium decurrat, illa solum tractamenta recipiendo, quæ alijs Consistorij Aduocatis conceduntur, more superioris cū inferiori, vt neq; propriæ domi dextera manus ei per Auditores tribuatur (nisi quando electus in Prælaturæ statu iam constitutus esset)

Huiusmodi verò introductionem Alii qui commendant, tanquam prudentem, atque ex eo laudabili sine deriuatam, vt ita interim, Ultramontani, ac alij, qui ex diuersis partibus ut supra assumuntur, in hoc depressiori, adeoq; obsequioso statu, Curie praxim, magnamque eius vrbantatem addiscant.

Istis ceremonijs expletis in parte, in sibi statuta die tenetur aliquas conclusiones ad materiam alicuius Canonis vel legis ciuilibus publicè sustinere in aula magna palatij, Cancellariæ Apostolicæ, in

conspetu totius Collegij Cardinalium, quod ad hunc effectum solemniter cum rocchetto & cappa magna, ad formam consistorij, vel cappelle, in isto loco congregatur, istaque occasione aula repleta est Prælati, Aduocatis, & Procuratoribus, alijsque Curialibus, necnon ipsorum Cardinalium aulicis curialibus, pluribusque nobilibus iuris, qui pro consueto obsequio Cardinales comitentur, adeo vt reuera sit nimie maiestatis solemnitas; Ista verò functio, pro sola ratione venerationis, quæ antiquitati debita est, atque pro Curie maiestate, ab aliquibus laudatur; Ab alijs verò, ob inuersimilem disputationis formam, improbat, quasi quod ex huiusmodi scholastica functione, quæ adolescentibus potius congrua est, iudiciū efformari non valeat idoneitatis illorum, qui grauiores totius catholici Orbis causas spirituales, ac etiā prophanas tēporalis ditionis Ecclesiæ, siue alias accidentaliter ad forum ecclesiasticum pertinentes, iudicaturi sunt, ideoque congruant eadem quæ circa Episcoporum examen superius insinuata sunt; N; Istaque functione benè peracta, alteram idē electus sustinet magis rigorosam, sed secretam coram ipsius Rotæ Auditoribus tantum, in eadem scholastica forma arguentibus.

Ista quoque functione peracta, per duos Auditores præsentatur conspectui Papæ, à quo obtinetur oraculum admissionis in Rota, præuia iuramenti præstatione, alijsque adimpletis, quæ ad Cōstitutionum Apostolicarum præscriptum adimplenda sunt; Inter quæ, priusquā præfati actus ceremoniales sequantur, occasione præsentationis Motus proprii pōtiffici, est rigorosus processus super iustificatione legitimorum natalium, adeo vt huius Tribunalis chronicæ doceant, quod sub præfato Sixto IV. potius Papæ iram, cum omnium Auditorum exilio ab Vrbe pati voluerint, quam recipere inter eos virum alioquin in literatura insignem, qui pateretur defectum natalium, non obstante quod illis per Papam amplissimè restitutus esset.

Item iustificanda est eius congrua prouisio pro supplementatione decentis sustentationis, quam iudicaturæ emolumenta non

N. supra disc. 21.

O. tit. de præminent. disc. 28.

non suppetunt; Siquidem computatis emolumentis sportularum seu propinarum, quarum vsus in hoc Tribunali habetur iuxta ordinem recēsitum, sub tit. de iudicij, in earundem propinarum, aliarumque expensarum iudicialium particulari rubrica; N Ac etiā computata illa participatione emolumentorum, quæ Notarij percipiunt ex actis ordinarijs, vt infra in Notariorum rubrica insinuatur, illoque centum scutorum auri munere pontificio, quod supra occasione agendi de Vicecancellario enunciatur, est; Computatoque etiam valore illorum munusculorum, quæ ex quadam antiqua consuetudine ipsis Auditoribus, ac etiam Aduocatis, & Procuratoribus, bis in anno, nimium tamen parcè, ac moderatè, in vniformi, penèque inuariabili quantitate, litigantes facere solent, in candelis cereis, & paruis panibus, vel formis Zaccari, siue in pullis, in vigilia scilicet Natiuitatis Domini, & in Kalendis Augusti, vix omnia hæc summam scutorum mille monetæ, & parum plus constituunt, adeo vt pro ea decenti sustentatione, quæ maneris qualitati congruit, totidem proprio ære erogare oporteat, stante summa integritate exactissimè seruata, rigorosè abhorrendi quodcumq; aliud munus vel emolumentum, vnde propterea illi Auditores, qui ex Pontificis beneuolentia, de beneficijs, vel pensionibus ecclesiasticis non prouideantur, diū sedendo in Rota, notabilem propriæ æris iacturam patiuntur; Solumque huius officij ratione notabile subsidium scutorum quingentū, circiter obtinetur per eorū vnū ob officio Regentis Pœnitentiariæ, cuius mētio superius habita est occasione agendi de Summo Pœnitentiario; Ideoque nunquam casus, vel praxis præbet, cernere illa adeo portentosa miracula, quæ in quibusdam regionibus cernuntur, vt cū similes iudices, vel officiales fortè minora obtinentes stipendia, ad decentem sustentationē insufficientia, intra breue tempus, magnas parent diuitias; Adhuc tamen valde lucrosam istud officium reputatur cōparatione Prælatorum vtrius-

N. tit. de iudicij, disc. 39.

que Signaturæ, aliorumque officialium, qui nullum obtinent emolumentum nisi illud spei, vt disc. præcedenti insinuatur. Donec autem, his omnibus peractis, formalis admissio ad sedendum in Rota non sequatur, Auditor Rotæ non dicitur, cum in collectione processus, vel in examine, reijci valeat, ac quoque aliquibus indultis quæ Rotæ Auditoribus concessa sunt, non potitur; Et inter quæ est illud obtinendi gratis expeditionem literarum, si ad Ecclesias Cathedrales, vel Metropolitanas promoueat, vt latius aduertitur occasione formalis disputationis de super habitū in sede præminentiarum. O

Admissus nouus Auditor, in prima Rota nullum profert votum, vt alios audiendo, votandi modum addiscat; Isteque studiorum adiutorem fiduciarium habere solet, cum cuius ope causas videt, ac votum format, sibi concessa facultate alium quoque extraordinarium adiutorem, ac fiduciarium assumendi, cum facultate sibi communicandi secretum votorum, cum in aliquibus præsentim occupatis temporibus ob causarum multiplicitatem ac temporis nimiam breuitatem, vnus adiutoris tantum opera insufficientis videatur. P

Habetur autem Rota bis in hebdomada, in secunda scilicet, & feria sexta de mane ab aliquo moderno tempore in Palatio Cardinalis V. Cancellarij, quem habere in hoc Tribunali aliquam præsidendam aduertitur supra agendo de dicto Cardinali; Prius enim tenebatur in Palatio Vaticano, excepto tempore festiuo, in quo habebatur in canobio Canonicorum Regularium Lateranensium, quod Pacis dicitur; Atque vbi in dictis diebus festum contingat, quod Rotam impediatur, illa habetur in feria quarta, dum isti tres dies tantum iuridicè, pro actibus iudicialibus conficiendis reputantur; Et quando etiam hæc dies impedita sit, quandoque (licet nimium raro casus id præbeat) Rota habetur in die Sabathi, istaque Rota Martiniana appellari solet.

Omnes duodecim Auditores, in eadem

O. tit. de præminent. disc. 28.

P. Const. 310. Urb. VIII. & de hac admissione, eiusque solemnitatibus Coccin. notab. 1. post primum volumē decisionum.

34 circulari mensa accumbunt, ad formam Rotæ (vnde istud vocabulum deriuasse probabile est); Consuetus autem ac ordinarius stylus disputandi, ac decidendi causas est, quod iuxta antianitatis ordinem per turnum, singulis sibi commissas causas proponentibus, quamuis omnibus volentibus, votandi facultas competat; Atamen solum tamen quatuor, qui iuxta eum, qui causam proponit sedent à latere sinistro, & qui illius Ponentis correlponales, ac de eius turno dicuntur, alijs audientibus, votum proferunt, atque si in eandem concorditer deueniunt sententiam, capitur resolutio, quæ etiam sequi dicitur ex voto trium concordantium, neglecto quarto discordante; Ipse autem causæ iudex, qui Ponens dicitur, in causis Rotabilibus votum non habet, adeo vt gerere videatur speciem Iudicis imperiti, seu idiotæ, qui dictos quatuor coadiutores habeat in assessores & consiliarios, quorum vota exquirat, eaque in scriptis ab eis recipit, exinde efformaturus decisionem vt infra; Quandoque vero, causæ grauitate, vel perplexitate ita exigente, de mandato Decani, & quandoque etiam Papæ, omnes votum proferunt, excepto Ponente, atque resolutio, non nisi ex cõcordi sensu duarum ex tribus partibus manat; Ponens verò, tunc quoque votum habet, quando de causis extra Rotam agatur, in quibus ipsius Rotæ votum exquiratur; Vel quia in causâ pendente in Tribunali A. C., vel in illo Cardinalis Vicarij, aut etiam in foro Capitolino, siue coram Prælato, & quandoque etiam in aliqua ex Sacris Congregationibus Cardinalium, de mandato Papæ, vel ex partium consensu, Rotæ votum exquiratur; Vel quod causa commissâ sit vni ex Auditoribus, etiam tanquam Prælato, quoniam adhuc stylus Tribunalis est, vt non nisi facto verbo in plena Rota causam decidat; Quinimò etiam si ex compromisso tanquam Arbitrator, nisi expressa partium conuentio, vel delegatio disponat vt solus procedat. Q

Priusquam verò Auditores, vt supra, statutis diebus congregentur; Quatenus pertinet ad singularum causarum futuram disputationem; Stylus est, quod post-

quam causa commissâ est in Rota, & commissio, parte citata, effecta est de actis, atque vbi de causa secundæ vel vterioris instantiæ agatur, transportata sint acta instantiæ præcedentis; Illa Pars cui expedit causam quanto citius disputari, ac terminari, alteram Partem citat, vel eius procuratorem coram Iudice, seu Ponente (quem alicubi causæ Commissarium appellant), ad concordandum de dubio disputando, sin minus ea non cõparente videndum subscribi illud dubium; cuius copia sibi transmittitur; Et quando citatus agnoscat quod dubium sit congruum, tunc non solet se opponere, ideoque illud subscribitur, atque fit intimatio subscriptionis, futuræque propositionis statuta die; Benè verum quod de stylo eadem intimatio pluries repetitur, vt ita concordetur Rota in qua dubium proponi debeat; Et rationabiliter quidem, vt ab vtraque parte informetur.

37 Vbi verò Pars pluries prouocata coram Ponente comparere negligat, atque de certa die concordare, tunc proponitur dubium seu causa in eius contumaciam, etiam vna tantum parte informantem; Verum isto casu practitari solet titulus, vt quæ desunt Aduocatis, Iudex suppleat, dum vbi præsertim dubia consistant in puncto Iuris, adeo vt Iudices etiam altera Parte non informantem, fallacias informantis cum apertura librorum agnoscere valeant, frequenter prodeunt resolutiones contra informantem; Pro eo tamen multoties responderi solet, quamuis non deberet, ob facti præsupposita alterata, quorum alteratio per alteram partem non conuincatur.

Si verò, dubio transmissio, altera Pars non acquiescat, tunc illa comparere solet coram Ponente, coram quo oretenus ac in forma extraiudiciali vt plurimum inter sollicitatores hincinde altercantes illud concordari solet, eisque non concordantibus, vna Partium ita petente, fit verbum in prima Rota, quæ visis dubijs hinc inde formati vel porrectis, statuit illud quod magis congruum sibi videatur.

Ista dubia, breuibus, ac significatiuis verbis concipi solent, vt ita super eis, pariter

38 riter cum breuibus verbis, & quandoque cum vno tantum, prodeat oraculum; Antiquus autem stylus erat diuidendi causam in plura dubia particularia, vnde propterea breuiores erant defensorum informationes, ac etiam breuiores decisiones; Modernus verò stylus, magis commendabilis, ad breuiorem causarum terminationem, est dandi dubium generale, totius causæ complexiuum, vnde propterea defensorum informationes sunt super tota causa, ac super omnibus eius punctis vel articulis, vt inferius in Curialium rubrica aduertitur, vbi de modo scribendi; Vtputa præterit quis (ex. gr.) purificatum esse ad sui fauorem fideicommissum, ideoque sibi debere immisionem ad certa bona fideicommissentis, per alterum possessa; Cum ad hunc effectum de pluribus doceri debeat; Primò. s. de existentia fideicommissi per instrumentum authenticum testamenti, vel alterius dispositionis; Secundò de pertinentia seu purificatione ad eius fauorem; Tertio de legitimatione personæ; Quarto de identitate bonorum; Et quinto de competentia vel non competentia detractionum, in quarum causam bona alienata sint, siue hæredi appropriata, aut quod retineri præteratur; Super singulis istis, alijsque punctis, inter Partes controuersis, dari solebant dubia distincta, vt vno firmato, alterum postea disputaretur; Iste verò stylus omnino antiquatus est (quamuis erroneè adhuc habeatur in opinione aliquorum exterorum loquentium ex antiquis traditionibus), sed datur vnicum dubium generale; An scilicet danda sit immissio, ad bona, de quibus agitur, atque sub hoc dubio de omnibus dictis punctis vel requisitis disputatur; Quandoque verò super dubij efformatione, nulla cadit disceptatio, eo quia illud oriatur ex ventre rescripti contenti in commissione, quia nempe commissâ causa cum clausula *si quid exequendum* ex ipso rescripto oritur dubium, an mandatum exequendum sit; Siue commissâ causa cum clausula *parito literis* vel *parito iudicato arbitrio*, resultat dubium an intret arbitrium; Et si commissâ causa cum clausula *constituta de tribus conformibus*, resultat dubium an constet de tribus, cum similibus relcri-

ptis in parte enunciatis, *disc. præcedenti*. Quando verò agitur de vteriori instantia per appellationem à sententia eiusdem Tribunalis, tunc datur dubium, an sententia Rotalis sit confirmanda, vel infirmanda, sed si agatur de sententia alterius iudicis vel Tribunalis extra Rotam, datur dubium ex integro vt supra, idque laudabiliter ad euitandos inanes circuitus ob nullitates quibus, sententiæ præsertim de partibus subiacere solent; Verum si appellas insistat super dicto dubio an sententia sit infirmanda, eo quia præterdat eam nullam, tunc datur dictum dubium. R

39 Postquam verò determinata fuerit dies, in qua dubium proponendum sit, in eius anteuigilia, nempe in die Sabathi, si in die Lunæ causa proponenda est, Aduocati, & Procuratores Partium collitigantium, informant Auditores in proprijs domibus, in quibus tota die (excepto modico spatio prandij) expositi sunt, nullatenus ad alia diuertentes; Informandi autem ordo est, cum regula *qui prior, &c.*, ad instar concursus creditorum, vt scilicet qui prius domum Auditoris, ingressus est, prius informet, absque exceptione personarum, nullaque admilla præcedentiæ differentia inter Aduocatos, & Procuratores, nullaque ratione habita, an Aduocati sint seniores, ac primarij, vel Consistoriales, sed omnium æqualis est conditio, vt qui prior est in tempore, potior sit in iure.

Eadem die de serò per vtramque Partem, distribuuntur singulis Auditoribus informationes in facto & in iure, Procuratoris, & Aduocatorum; Atque sollicitatores, qui hanc distribuendi curam habent, Ponenti vel eius studiorum adiutori, (pro verè nimium commendabili stylo) duplicem relinquunt positionem, seu fasciculum informationum, tam facti quam iuris, ac summarium scripturarum vel testium, vt vna scilicet remaneat apud ipsum Ponentem, altera verò tradatur sollicitatori alterius Partis, ita concorditer, ac fideliter, informationes hincinde permutando, seu communicando, atque vt vulgò dicitur cambiando; Ideoque eodem serò sollicitator distribuit informationes Partis aduersæ eius defensoribus, illam scilicet facti cum summario

P. 2. Relatio X scri-

scripturarum, causę Patrono, qui curam habet de ijs, quę facti sunt; Informatio- nes verò iuris, Aduocatis, qui omnes eodem sero, vel sequenti die dominico de mane respondent, adeòvt responsiones distribui valeant Auditoribus eadem die ante prandium vel paulò post, ob moras copistarum; Adeòvt portentosum id videatur, cum aliquando casus præbeat, vt vnus Aduocatus, vel Procurator in vno mane, in decem, duodecim, & quindecim causis præsertim in temporibus proximis vacationibus generalibus respondere debeat, & tamen omnibus respondetur, & benè, vt etiam infra agendo de Curialibus aduertitur.

Ipsa verò die dominico, Auditores domi detenti, in qua facultatem habent, celebrandi, vel audiendi missam in oratorio priuato, ad alia non diuertentes, ac neminem audientes, cum eorum adiutoribus, alijsque operarijs, quorum fiducia habeatur, studijs vacant, atq; vota in singulis causis efformant, eaque in scripturam redigunt, vt cuiuslibet causę Ponenti respectiue illa tradant conseruanda, ex quibus ipse decisiones efformaturus.

41 Quilibet Auditor proponere potest duas causas, seu duo dubia, vnde propterea quilibet, iuxta consuetum, ac regularem cursum, vt soli quatuor proximi (vt supra) respondeant, & qui propterea correspondentes dicuntur, votare debet in octo causis, vltra illas extraordinarias in quibus vtsupra omnes votare debent. Non semper tamen Rota ita plena est, vt singuli duas causas proponant, ob varia accidentia resultantia ex Partium dilationibus, siue quod pro temporum conditione, magis vel minus causarum disputationi incumbatur.

In vltimis verò duabus vel tribus Rotis, de mense Iulij, quando imminentibus vacationibus generalibus æstiuis, antiquum est litigantium detestabile vitium, insistendi super causarum propositionibus, quas tempore hyberno magis oportuno negligunt, quilibet Auditor, plures causas quotquot habeat promptas, proponere potest, extra dictum præfixitum binum numerum, adeòvt quandoque casus præbeat, vt in eadem Rota, in vno mane, proponantur quinquaginta causę & vltra, atque super omnibus, vel super

earum maiori parte capiuntur resolutiones, quę aliquando in toto anni cursu differri solent; Vel quia vna Partium nõ informado, petat dilationem; Vel quia vota non sint concordia; Aut quod aliquod emergens oriatur pro quo melior elucidatio facti desideretur, Vnde propterea dignoscitur illa species portenti, quę insinuata est disc. præcedenti, agendo de Signatura Iustitię, quod scilicet in vna die, tot causę videri possint, atque super eis vota in scriptis, rationibus & auctoritatibus munita efformari; Et tamen in dies practicatur.

42 Nimium id faciliat multum commẽdabilis, vereque incomparabilis stylus, scribendi strictè super punctis præcisiss, in quibus cadat causę difficultas, abhorrendo superfluos apparatus, vel superfluum cumulum regularum generalium, quę præsupponuntur; Quamuis (omni regula limitationem patiente) iste optimus stylus, ab aliquibus corrumpi so- leat, inutiliter replendo chartas superfluitatibus.

Potissimè verò super ijs, quę in facto consistunt, super quibus maiores causarum morę vbique esse solent, mirum est quod, neque Iudices, neque Aduocati videntur processus, vel instrumenta seu testes per extensum, dum hoc munus, quod de mecanico participat, Procuratoribus incumbit; Et tamen plena ac distincta, facti notitia veridica in tam breui spatio habetur, quoniam pro frequentiori praxi seu pro regula, (raras limitationes patiente) in hoc præsertim Tribunali Rotę, facti series fideliter enarratur, atque scripturarum, vel testium particulę substantiales, à quibus decisio causę pendeat, fideliter dantur in sumario, cum causarum Patroni, quibus id incumbit (dum Aduocati se non ingerunt in ijs quę facti sunt,) integritatem exactè profiteri satagunt; Adeòvt quando fortè per sollicitatores vel per Partes decipiantur (vt quãdoque contingit) dandi scilicet sumarium minus fidele, ipsimet, vbi id agnoscant, de hac infidelitate Iudices admoneant; Istumque bonum effectum operatur dictus stylus cõmunicandi seu permutandi informationes, vt ita occasione respondendi, ad facti alterationes vel æquiuoca, alterius Partis procurator aduertat; Potissimè quia in hoc Tribuna-
li

li non omnes habent facultatem scribendi in facto, sed ij solum qui ab ipsa Rota fuerint ad id approbati, vt iofra in Curialium Rubrica aduertitur; Idemque in ijs quę iuris sunt, faciunt Aduocati, elucidando fallacias, vel confutando doctrinas in contrarium adductas, siue illas declarando.

Ipsa verò die, in qua Auditores congregantur, non admittuntur in Rotam Aduocati, & Procuratores, sed clausis Ianuis, causas inter se ipsos disputant, ob sufficientem informationem vtsupra habitam, ore tenus & in scriptis, & cum responsionibus, quibus mediantibus, elucidantur alterata facti præsupposita, vel fallacię super propositionibus iuris; Isteque stylus commendatione dignus videtur, ob maiorem causarum expeditionem, ita effugiendo illam temporis inanem iacturam, quę resultare solet ab Aduocatorum contradictorijs, ac superfluis per orationibus, quę frequenter calumniosè ad causarum protractionem fieri solent, notabilem temporis iacturam faciendõ super concordantia vel discordantia eorum, quę vtpotè in facto consistentia, sunt certa; Ideoque etiam in illis Curię Tribunalibus, in quibus contradictorium vsus habetur, vt præsertim est in illo Auditoris Camerę, & in illo Congregationis Baronum, opprobriosa reputari solet negatio vel impugnatio eorum, quę in puro facto consistunt, atq; de facili certificari possunt ex processu, inter classicos, & qualificados Procuratores, Ideoque fortè maiores causę deciduntur per Rotam in vno mense, quàm in anno per alia Tribunalia, in quibus iste stylus contradictorium habeatur.

Incessanter Rota congregatur bis in hebdomada, vtsupra, exceptis ferijs in honore Dei Natiuitatis .s. Domini, & Resurrectionis, & in vltima hebdomada cernis priuij; Exceptisque vacationibus generalibus temporis æstiuæ, iniantibus in prima vel secunda hebdomada Iulij, ac terminantibus in vltima die mensis Septembris; Ideoque prima die iuridica non impedita mensis Octobris, Rota aperitur.

Ista verò apertura fit cum magna pōpā, quę nimiam Tribunalis maiestatem redolet; Siquidem, alijs antiquioribus Auditoribus priuatim in curribus acce-

dentibus ad Palatium Vaticanum, duo Iuniores, in habitu Prælatitio, nempe cū rocchetto, cappa magna, & pileo prælatitio equitando accedunt ad eundem locum, associati à duobus Aduocatis consistorialibus, qui pariter æquitant induti quodam solempni habitu violaceo, qui per eos in Cappella Pontificia, & in publicis functionibus adhiberi solet, ac etiam à duobus Procuratoribus collegij, præcedente in copioso numero, qualificato ac solempni equitatu plurium curialium, ac nobilium virorū, & Aulicorum familiarium Cardinalium, cum magna quidem solempnitate ac pōpā; Postquam verò ad locum denentum est, omnibus Auditoribus in eodem habitu prælatitio cum rocchetto scilicet, & cappa (cum quo semper in Rota interueniunt) sedentibus in quodā loco eminenti aulę exterioris, ibique assistentibus omnibus Aduocatis consistorialibus, ac serè omnibus alijs Aduocatis, & Procuratoribus, illisque nobilibus viris, & præsertim litigantibus, & Cardinalium familiaribus, qui equitarunt; Leguntur prius aliquę Apostolicę Constitutiones disponentes de Tribunalis regimine, ac directione; Deindeque vnus ex Auditoribus per turnum (excepto Decano) frequentius verò iunior, breuem, sed grauem, ac elegantem agit orationem super ijs quę concernunt eiusdem Tribunalis materiam, ac Iudicium, & curialium salubres monitiones, super recta Iustitię administratione, & causarum defensione; Istaque functione expleta, ijdem duo Auditores qui solempniter equitarunt, cum eodem solempni equitatu, domum redeunt, isteque antiquus stylus retinetur, pro Tribunalis maiestate, quę ita reuerà magna videtur.

Non tamen in omnibus diebus, in quibus Rota congregatur, disputantur dubia causarum, quoniam aliquę sunt Rotę, quę dicuntur memorialium, id est quod non proponuntur dubia, sed cum Partium memorialibus, emissis decisionibus agitur, an ad earum normam demandanda sit expeditio causę, quę petatur per victorem, vel potius concedenda sit noua audientia quę petatur per succumbentem; Siue super dubijs dandis, alijsque incidentibus; Atque ad hos, ac similes effectus, destinari solent primæ, &

Ultimæ dies, cuiuslibet vacationis; Vtputa prima, & vltima Rota à die aperturæ vsque ad vacationes Natiuitatis Domini, vel prima post dies cinerum, & vltima propè hebdomadam maiorem, & sic successiuè.

In vacationibus autem generalibus æstiuis, habetur vltima Rota memorialium, in prima, vel in secunda hebdomada Iulij; Deindeque habetur circa finem eiusdem mensis Iulij, vel initium mensis Augusti quedam Rota memorialium, quæ Congregatio generalis appellatur, pro expeditione scilicet illarum causarum, quæ disputatæ fuerunt in eo vltimo spatio, nempe ab octaua Paschæ vsque ad indictionem vacationum generalium, ad effectum, vt interim detur spatium extendendi decisiones.

Ista verò spatia inter vnam vacationem, & alteram (quæ Tertiariæ dicuntur) quædam habent peculiaria vocabula, quibus Rota vtitur, quando nulla capta resolutione, causam differit in alio proximo spatio proponendam; Ideoque primum spatium, quod initium habet die prima Octobris, ac terminat propè vacationes Natiuitatis Domini, vocatur sub nomine Kalendarum, ita denotando initium anni noui Rotalis, ac propterea quando de mense Iulij causæ differuntur dici solet *ad Kalendar*; Alterum spatium, quod incipit post Epyphaniam, & desinit in vacationibus carnis priuij dicitur Regum, ideoque in casu dilationis in dicto primo spatio dicitur *ad Reges*; Atque in prima Rota post Epyphaniam fiunt solemnes exequiæ in aliqua Ecclesia pro Auditoribus defunctis cum interuentu Aduocatorum, & Procuratorum; Tertium quod incipit à die cinerum ad hebdomadam maiorem dicitur piscium, & sic dicitur *ad pisces*; Et quartum quod incipit post octauam Paschæ; & terminat in vacationibus generalibus æstiuis dicitur agnorum, ideoque dicitur *ad agnos*.

Non omnia itè dubia quæ proponuntur in Rotis causarum, seu dubiorum quæ sūt discretæ à prædictis alijs memorialium, sicut super meritis negotij principalis, in petitorio, vel possessorio, seu in processu executiuo, qui respiciat substantiam

causæ, dum aliqua eorum respiciunt quædam incidentia, seu ordinaria, quæ tamen de stylo Tribunalis exigunt disputationem formalem cum suo dubio particulari.

Vtputa, petit quis remissoriam, vel compulsoriam specialem, quæ de sui natura retardat cursum causæ principalis pro faciendis probationibus, vel extrahendis scripturis; Huic autè petitioni tanquam calumniosæ, vel irrelevanti si opponit altera Pars, tunc datur desuper dubium, an sit danda remissoria, vel compulsoria; Idemque si opponatur de reuocatione attentatorum, vel de purgatione spolijs, aut de appositione sequestri, siue de admissione tertij ad causam, cum similibus.

Stylus enim Tribunalis est, qui per Apostolicas Constitutiones redditus est hodie necessarius, sub decreto irritanti seu annullatiuo in eis contento, nil determinandi, altera Partium reluctantæ, tam circa negotium principale, quam circa dicta incidentia, sine disputatione dubij, & cum conditione decisionis, ad cuius normam ferri debet sententia, vel fieri decretum, atque si aliter fiat, actus dicitur nullus, tam si omittatur decisio, quam si aliquid decernatur ultra ea quæ disputata, & decisa sunt; Bene verum quod non prohibetur sub disputatione vnus dubij, alia incidentia, vel connexa, aut consequutiua decidere, quæ sub eo dubio non comprehendantur, iuxta causarum, vel incidentium qualitatem. S

Hinc proindè manat tam magna copia decisionum Rotarum, quarum aliquæ sunt magistrales, ac doctæ & plenæ, Aliæ verò leues, ac breues, quod exteris non informatis de stylo scandalum præbere solet; Siquidem cuilibet Auditori super resolutionibus, quæ capiuntur in dubijs ab eo vsupra propositis; Siue ea sint in causa principali; Siue in dictis, vel similibus incidentibus, incumbit necessitas extendendi desuper decisionem Partibus cedendam, priusquam super resolutione emanet sententia, vel decretum; Idque producit earum copiam, adeòvt illæ, quæ vsque ad præsens in varijs voluminibus impressæ habentur, deductis duplicatis, numerum triginta millium excedant

cedant, totidemque, ac forte plures sunt illæ, quæ circumfertur manuscriptæ.

Non sunt itaque istæ decisiones Rotæ, sicuti sunt illæ quas Aliqui Doctores, qui in tribunalibus maioribus sederunt luci ediderunt, vt exempli gratia sunt decisiones, *Afflicti; Franchi; Thesauri; Sardi*, & similes; Istæ siquidem continent priuos labores ex electione aliquorum, qui in eo Tribunali sedentes, ex multis causis in eo discussis, aliquas notabiliores selegerunt, & inter quas multæ dignoscuntur, quæ à Tribunali decise non fuerunt, sed concordatæ, seu aliàs sub silentio inuolutæ sunt, tanquam per speciem illorum laborum, quos mihi in aliquarum causarum pertractatarum parte, ad formam discursuum, ædere visum est, adeòvt dici non valeant decisiones, quæ ex officij necessitate, nomine Tribunalis, pandendo partibus eius motiua, editæ sint.

Id autem verè, & propriè continent decisiones Rotæ, dum, non ex vnus, vel aliquorum magis ingeniosorum priuato labore, ac studio, in aliquibus notabilioribus causis inter plures, post eas decisas, vel iam sopitas prodeant, vt generaliter sunt illæ aliorum Tribunalium decisiones, quas in tot voluminibus habemus, sed verè, & propriè sunt motiua, quæ causæ Iudex indicat; Partibus, ita pandendo vota suorum Assessorum seu consiliariorum per quamdam speciem beneuoli officij, monendo eam Partem, contra quam Tribunal præiudiciales sensus habet, priusquam ipsū ad actum irtractabilem sententiæ procedat, ad effectum, vt agnoscendo quod rationes dubitandi contra eum, in factu, vel in iure, non subsistant, possit denuò Tribunal melius informare, atque sinistram opinionem iam conceptam tollere; Perinde ac si Iudex imperitus, qui cum voto Assessoris causas decidit ac sententias profert, priusquam ad sententiæ prolationem deueniat, ipsum votum Partibus aperiat, seu communicet, ad hoc vt deducere valeant, quid habeant in contrarium, atque melius Assessorem informant; Idque propriè continent Rotæ decisiones, quæ sunt actus merè extraiudiciales; Seù verius motiua quæ panduntur, vt in magis propria loquutione appellantur per

53 Rotas, Florentinam, & Senensem, quæ eundem commendabilem habent stylum, ideoque non sunt, neque sententiæ, neque decreta, vt stultè opinatur quoddam exterum leguleicum vulgus, quod rerū veritatē ignorando (& quod peius est) nullā curādo adhibere diligentiā, vt eā sciat, sed obloquitur ignorando quid dicat, ideoque error est istas decisiones comparare illis aliorum Tribunalium, longè diuersæ naturæ, vt supra vel eas credere sententias.

Ædita itaque decisione, quam causæ Iudex seu Ponens, efformat ex votis suorum Correspondentium, vt supra; Illa Pars cuius fauore prodijt, aliquando in proxima Rota dubiorum, frequentius verò in prima Rota memorialium, petit mandari Ponenti, vt procedat ad causæ expeditionem, mediante sententia, vel decreto, iuxta causæ qualitatem, citando Partem succumbentem ad informandum Rotam super huiusmodi expeditione discernenda; Quarè succumbens, impugnando decisionis fundamenta, petit iterum audiri, informando Rotam eo modo quo fit in disputatione dubiorum vt supra; Atque vbi obiecta talia sint, vt aliquam habeant probabilitatem, adeòvt causa reputetur noua disputationis trutinæ digna, tunc conceditur audientia, sin minus, ea denegata, mandatur expeditio.

In nouæ audientiæ, faciliiori, vel difficiliiori concessione, certa non habetur regula; Quamuis enim pro frequentiori stylo, vnica audientia concedi solet, sequuta verò altera decisione confirman- te, demandari expeditio; Non semper tamen id est firmum, cum nimium pendeat à statu seu natura causæ; Vbi etenim agatur de processu executiuo, siue de vltima instantia, aut de causa commissa appellatione remota, adeòvt si quod adest grauamen, illud nō remaneat reparabile, tunc Rota nimium facilis esse solet, ad nouam audientiam concedendam, & quandoque etiam secundam, & tertiam iuxta causarum qualitatem; E conuerso autem, vbi agatur de causa appellabili, adeòvt victo supersit remediū deducendi eius iura in altera instantia, tunc facilis esse solet in demandando expeditionem.

Quando itaque concessa noua audientia, reproponitur causa super dubio, an sit

fit standum in decisis, vel potius ab eis recedendum; Tunc si recessus contingat, non est reuocare sententias vel decreta, vt idem supraenunciatum vulgus stultè credit, atq; imprudenter obloquitur ex solo effecta ignorantia, sed est mutare consilium, ac moderari motiua, seu rationes dubitandi, in simplici forma extraiudiciali; Adeò vt si fauore eiusdem partis duæ, vel tres decisiones in eadem instantia prodierint, priusquam deueniatur ad sententiam vel decretum, causa adhuc integra, & indecisa esse dicitur; Neque decisiones predictæ ponuntur in processu vel in actis, minusque transeunt per manus Notarij Actuarij, quoniam (vt præmissum est) sunt merè extraiudiciales insinuationes motiuorum, quæ per causam Ponentem seu Commissarium extraiudicialiter per organum eius Adiutoris studiorum fiunt; Ideòque irrisione digni sunt illi Iudices de partibus, qui cupiunt huiusmodi decisionum sumptum authenticum, vt in actis producat, ad effectum dignoscendi, quod ita in ea causa per Rotam sententiatum fuerit.

Et quamuis, expedita etiam causa, cum prolatione sententiæ, casus quandoque præbeat, vt in eadem Rota, vnus, vel etiam plurium sententiarum infirmitas sequatur, ita pro eodem stylo ædendo decisiones, præcedentium reuocatorias; Non tamen exinde sequitur id, quod idem vulgus opinatur, quod scilicet eadem Rota retractet ea, quæ gesserat, quoniam in alia instantia mutatur Iudex, atque mutantur Correspondentes, vnde propterea est reuocatio, quæ sequitur à diuersis Iudicibus diuersarum Aularum eiusdem Tribunalis, pro diuersitate instantiarum, ac pro diuersitate ingeniorum; Eodem modo quo in dies vbique, vnum Tribunal in gradu appellationis, reuocat sententiam alterius Tribunalis prioris instantiæ.

Istius etenim Tribunalis qualitas non immutat causarum naturam, circa earum appellabilitatem, ac ordinariū cursum, ideoque, perinde, ac si de quolibet simplici, & ordinario Iudice agatur, à sententijs, quæ de iure non sint de sui natura exequutiua, interponitur appellatio,

quæ per Signaturam Iustitiæ, vel Gratiæ respectiue iuxta stylos in duobus discursibus præcedentibus enunciatis, causam appellationis committit quidem in eadem Rota (à qua causæ nunquam exeunt, sed ibi finem habere debent), sed diuerso Auditori habenti diuersos Correspondentes, perinde ac si (vt dictum est) essent tot distincta seu diuersa Tribunalia; Idèque sequitur in causis exequutiuis iuxta modum rescribendi de quo eodem disc. præcedenti, adeò vt non adsit aliud Tribunal superius appellationis, vel recursus, Nisi quando (licet nimium raro) Papæ; pro eius suprema potestate, videatur, causam à Rota auocare, atq; alicui particulari Congregationi Cardinalium, vel Prælatorum reuocandam demandare. V

Istud Tribunal, in illis causis, quæ in prima instantia agantur in Vrbe, in Tribunali Auditoris Camerae, & in illo Vicarij, aut coram alijs Iudicibus ei subordinatis, est Iudex appellationis; In causis tamen grauib; Prophanis scilicet, quarum valor excedat summam scutorum quingentorum; Beneficialibus autè, quādo beneficium excedat valorè viginti quatuor ducatorum; Siue vbi agatur de prima Dignitate; Et quandoque cognoscit etiam causas in prima instantia, vel ex Partium consensu, vel ob commissiones, quæ obtineri solent ex remedio difamationis, quod in Curia iactationum dicitur, vel quia sint causæ graues, quæ ad sensum eiusdem Concilij Tridentini, etiam in prima instantia, curiales esse debeant.

Extra verò Curiam in gradu appellationis à sententijs Legatorum, & Nuntiorum Apostolicorum, ac etiam Præsidentum & Gubernatorum, siue ab illis Ordinariorum, & Metropolitanorum, aliorumq; Prælatorum; Et præsertim ab utroque Consilio, Ordinario, & Completo Hierosolymitanæ Religionis, cognoscit quoque in secunda instantia; Dummodo pariter agatur de causis grauib; vt supra, ad appellantis arbitrium; Pro frequentiori autem stylo, causæ appellationis à sententijs de partibus introducuntur in Tribunali Auditoris, Camerae, à quo deinde gradatim transeunt ad Rotam.

Co-

V. præsertim in casu de quo sub tit. de benef. disc. 3.

Cognoscit itaque istud Tribunal causas vtriusque fori; Ecclesiastici scilicet per vniuersum Orbem catholicum, tanquā Tribunal Papæ vti Papæ, & Episcopi Ecclesiæ vniuersalis; Et fori temporalis, tanquā Tribunal Principis temporalis Status ecclesiastici immediati, qui ex notabili Italiae parte constituitur; Ac etiam ex Statu Auenionensi & ex Comitatu Venaisino in Gallia, quorum causas graues quoque, ex commissione eorum Legati, & quandoque etiam Papæ, cognoscere solet; Ciuiles tamen, non autem criminales, in quibus se non ingerit. V

Antiquiori autem tempore, maior erat numerus causarum spiritualium seu ecclesiasticarum, quàm prophanarum, ex ea ratione, quod illæ de prima specie pertinent ad vniuersum Orbem; De altera verò ad hunc solum principatum temporalem Ecclesiæ; Moderno verò tempore, longè maior est numerus causarum prophanarum, seu temporalium Urbis, & Status ecclesiastici, ac etiam earum, quas accidentaliter forus ecclesiasticus producit ratione clericorum, aliarumque personarum ecclesiasticarum, quamuis de sui natura prophanæ sint; Spiritualium etenim causarum notabilem diminutionem, plura accidētia produxerunt; Primò nempe plurium aliarum catholicarum regionum infectio ab hæresi, vel schysmate; Secundò aliquorum Principum politicæ prouisiones, nè extra eorum ditionem causæ trahantur; Tertio quod beneficialis materia, antiquiori tempore obscura, hodiè nimium explanata est; Et quartò fortius, erectiones tot Congregationum, præsertim Concilij Tridentini, & Rituum, ac etiam Episcoporum, & Regularium & ecclesiasticæ immunitatis, quæ summarie, & extraiudicialiter multas decidunt causas, prius in Rota in forma iudiciali disputari solitas; Vnde propterea, vt decisionum Rotalium, mearumque adnotationum, lectura docet, omnium minor est pars causarum spiritualium, quæ forensi more tractentur.

Hinc euidenter quoque elucet, eiusdem ignari vulgi exteri, verè irrisione digna ineptia, quæ stultitiæ, vel fatuita-

62 tis speciem redolet, opinandi scilicet, quod Rota, & Curia Romana solum, ecclesiastica, & spiritualia negotia tractet, non autem secularia, ideoque eius Professores nullam, vel modicam habeant ciuilibus facultatis peritiam; Dum nō reflectunt ad negotia secularia ipsius Romanæ Ciuitatis, quæ omnium fortè Ciuitatū Europæ est ditior, ac alia quæ producit adeò considerabilis Principatus secularis, qui plures habet conspicuas Ciuitates, & dioceses magnarum, & grauium litium productiuas; Inter quas præsertim magnum occupat locum Ciuitas Bononiensis; Vtrā alias causas seculares, quas vniuersus Orbis catholicus transmittit ratione fori ecclesiastici; Atque (vt dictum est) ad hanc stultitiam conuincendam sufficit videre Rotæ decisiones; nec non, metiendo ex vngue leonem, ponderare quot, feudales, regales, fideicommissarias, aliasque merè seculares materias, & causas egerim ego solus inter Curie Professores minimus, qui nimium tardè ad Curiam accessi, cum tamen ea pars, quæ publicæ luci edita est, vix ad dimidiam ascendat; Adeò vt, qui calculos faciendi, & persequandi curam assumeret, vtique inueniret, quod maiora tractet, ac expediat negotia Curia Romana, præsertim per organum sacrarum Congregationum, in mente, quam quodlibet magnum Tribunal in anno.

Iste verò cumulus negotiorum vtriusque fori ecclesiastici, & secularis in eodem Tribunali, ob vtriusque principatus vnionem, quod in Orbe catholico est singulare, magnam exigere videtur vtriusque iuris, aliarumque scientiarum peritiam, in ijs qui in eo sedent; Ideòque meritò Apostolicæ Constitutiones inculcant, vt non nisi literati valde famosi, nimiumque experti, ad hoc munus assumi debeant X; Idque omnium melius obtinere potest Curia Romana, cuius magnum peculium in spe consistit, ideoque sine competenti stipendio de facili trahere potest viros insignes, qui suo sumptu libenter illi inseruiant, quod aliorum Principum Curijs fortè non ita facile redditur; An autem id practicetur, meum non est, nec agere, nec iudicare.

Enun.

V. Const. 44. Pij IV. & Const. 70. Pauli V. super reformatione Tribunalium.

X. Const. 3. Martin. V.

Enunciatus stylus edendi decisiones de necessitate, super quacumque resolutione, antiquissimus est, nè dum quia (vt superius aduertitur), etiam primi vtriusque facultatis Professores, eas enunciant; Verùm etiam, quia Decretalium tenor ostendit, quod exceptis aliquorum Conciliorum generalium decretis, quæ in eis registrata sunt, reliqui Canones, ex Cõsistorij, et ex huius Tribunalis (quod antiquitus Cappella dicebatur), decretis, ac determinationibus deprompti sunt;

Probabiliter ista introductione originata, non tam ex superius assignata ratione vrbauitatis, certiorandi Partes de rationibus dubitandi, antequam ad sententiam deueniatur; Sed etiam ex ratione ita certiorandi in compendio Papam de ijs, quæ per istos eius Cappellanos in causæ discussione concludenda videatur pro eiusdem causæ determinatione; Sed quidquid sit illud est certum, quod istius introductionis origo non habetur.

Quinimò probabile nimium (pro meo sensu) videtur, vt idem stylus antiquior, etiam in antiqua in prophanis 65 triūphatrice Roma adesset; Quod si illa Iuriconsultorū responsa, ex quibus leges Pandectarū extractæ sunt, iuxta compilationē Iustiniani, essent idem ac istæ decisiones; Adeò vt supradictus Pontificum, & Canonum respectiue vsus, importet solū quamdā transportationem de vna specie ad alteram, de prophana .s., ad spiritualem; Non solum etenim totius Orbis civilis, qui cum ratione viuat, sed etiam illius inciuilis infidelium, & Turcarū notoria praxis docet, quod in qualibet Metropolitana Ciuitate, non solum vbi de totius principatus vel Imperij, sed etiam parua ac subordinatæ prouinciæ Metropoli agitur, Tribunalia suprema pro grauioribus causis peremptoriè terminandis erecta, collegiata sint, ex maiori, vel minori numero constituta, prout prouinciæ, vel principatus amplitudo exigat, cum iudicium vnus tantum congruat paruis locis, vel etiam Magnis, cum subordinatione tamen magistratui vel Tribunali collegiato; Atque in ipso met foro spirituali, quamuis de iure vnus sit Iudex, nempe Episcopus, vel eius Vi-

carius generalis; Adhuc tamen, cõsultum est, vt supremus Iudex, qui peremptoriè decidat, non constituatur ex vna persona materiali sed ex pluribus, vnam intellectualem seu collegiatuam constituentibus, vt est Rota, & sunt Sacre Congregationes; Et nihilominus, vbi agitur de magnis diecesibus, & præsertim magnarum, & metropoliticarum Ciuitatum, in quibus causæ grauioribus contingant, adhuc innoleuit commendabilis vsus Congregationum, saltim consultuarum.

Cum itaque dicta Responsa Iuris consultorum seu prudentum, contineant supremas, ac peremptorias iudicaturas causarū grauioribus antiquæ Romæ, adeò magnæ & ditissime totiusque eius Imperij, quonullū huc vsq; maius sit, adeò vt talia responsa registrarētur in publicis voluminibus, atq; legum potestati seu veneratione haberent, ex quibus voluminibus, qui numerum duorum millium excedebant, leges pandectarum compositæ sunt; Hinc prorsus improbabile est, vt vnus tantum Iuriconsulti iudicio, hæc magna auctoritas, ac veneratio tribueretur, dum iuxta antiquissimum dictum sapientis; Semper homines fuerunt iidem; Atq; iuxta alterum dictum Apostoli, omnes homines sunt infirmi, vasa lutea portantes; Potissimè verò dum antiquæ Romæ, magis, quàm modernæ regimen collegiatuum erat, ne dum in politicis, sed etiam in ciuilibus negotijs, vt antiquæ chronica docent, quod .s. vltra Senatū, adessent Tribunalia, quorum vnus Centumuirale; Alterum decemuirale; Alterum triumuirale dicebantur; Ac etiā illud Tribunal quod Epulonum dicebatur, piarum dispositionum, iuxta gentiliū superstitiones, executioni deputatum quod erat septem officialium, cum similibus; Ideòq; omninò probabilius est, vt; Vulpiani, Pomponij; Sceuolæ, & alij similes, sub quorum nomine Responsa prodierunt, essent Iudices seu Ponentes causarum, qui totius Tribunalis Responsa darent, vt hodie quoq; fit per Rotam, dum decisiones cantant sub nomine vnus, & tamen sunt totius Tribunalis vel eius partis, vt supra.

Huiusmodi decisionum, in Curia magna est auctoritas Y; Non quidem vt

Y. Scacc. de iud. gl. 4. quest. 24. Niger. de Laudem. tom. 1. quest. 45.

faciant auctoritatem necessariam, apud inferiores Magistratus tanquam decisiones Papales; Vt (loquendo solum explicatiuè) opinantur Reguicolæ, quod faciant decisiones illius Sacri Cõsistorij, vt potè nomine Regio editæ Z; Adeò vt quandoque fiant decreta generalia per viam legis; Vt præsertim docet decretū quatuor aularum super beneficio inuentarij, ad fauorem heredum A, cum similibus; Hæc etenim auctoritas, Rotæ non tribuitur, neq; ipsa eam sibi assumit, dum solis declarationibus Sacrarum Congregationum Cardinalitiarum ista prærogatiua conceditur, quod eadem Rota, multo verò magis alia inferiora Tribunalia reuerenter illas suscipiunt B; Benè verū, quod istius vt potè magni Tribunalis resolutiones per inferiores Iudices ac magistratus, quinimò etiā per ipsasmet superiores Sacras Congregationes, habentur in veneratione, magnamque faciunt auctoritatem, vt vbiq; magnorum collegiatorum Tribunalium resolutiones facere debent, tanquam doctrinæ magistras, plurium iudiciorum in idem tendentium præuia causæ cognitione; Vnde propterea, etiam aliarum regionum 68 professores, grauesque scriptores agnoscent huius Tribunalis, eiusque decisionum magnam, ac venerabilem esse auctoritatem. C

Benè tamen faciunt auctoritatem necessariam, in eadem causa, & inter eadem 69 Partes illæ decisiones, quæ editæ sint super vno dubio vel puncto, quo iam firmato, ad alterum transitus fiat; Quod scilicet, de recepto stylo Tribunalis, decisiones sunt præsupponendæ, illæque nunquam circumscribuntur, seu reuocantur incidenter; D Vtputa; Prodierunt iam decisiones firmantes existentiam, ac

pertinentiam fideicommissi; Postmodum verò agatur de diuerso puncto detractionum, seu melioramentorum, aut separationis bonorum &c.; Tunc in disputationibus super hoc diuerso puncto, nõ licet amplius controuertere ea quæ super alio puncto iam decisa sunt, dum debent decisiones præsupponi; Atque si releuantia motiua in contrarium excitentur, tunc ipsa Rota demandare solet decisionum reuisionem; Adeò vt earum reuocatio non sequatur, nisi cum consueto dubio particulari, an ab eis recedendum sit; Verū iste stylus non inducit necessitatē præsupponendi, neq; afficit tentios, in diuersis causis E; Adhuc tamen, quando agatur de decisionibus, quæ ex professo aliquem iuris articulum determinauerint, quandoque earum reuisionem particulariter quoque demandari solet, sed est arbitrarium, pro causarum seu decisionum qualitate.

Problematicæ verò quæstiones, inter Iuris Professores, aliosque literatos, esse videntur istæ, nempe circa hunc stylum 70 edendi decisiones super quibuscumque resolutionibus, quamuis essent super incidentibus, ac prouisionibus; Aut super concernentibus ordinaria vt supra; Illum enim improbant dicunt, vt id potius Tribunalis maiestati ac existimationi præiudiciale videatur, dum; Vel ob dubiorum exigua qualitate; Vel quia non omnium in Tribunali sedentium, idem sit talentum, vel idoneitas, seu scribendi felicitas, ita casus præbeat, vt edantur decisiones, quandoque debiles; Ac etiam quia, licet omnia Tribunalia eorum iudicia varient, præsertim verò vbi de prouisionibus, alijsque incidentibus agatur; Non tamen reportant illam famam volubilitatis, quam istud

P. 2. Relat. Y Tri-

Z. Affl. decis. 96. & 190. Capyc. Latr. consult. 6.

A. tit. de dote, disc. 28.

B. Bich. decis. 459. Cels. decis. 5. Otthob. dec. 220. add. ad Buratt. dec. 479.

C. Franch. dec. 605. Gait. de credit. c. 4. quæ sito 7. num. 729. Fontanell. de part. cl. 7. gl. 2. par. 3. num. 46. Borell. in summa decis. par. 2. in præfat. num. 207. & 211. & alij.

D. Bich. dec. 303. 262. par. 12. rec. dec. 299. par. 11. & passim.

E. dec. 226. par. 9. rec. num. 3.

Tribunal apud ignarum vulgus habet, eo quia reuocationes, quamuis fortè frequentiores, non innotescunt; Adhibendo quoque illud vulgare iuridicum axioma, quod fatuus est iudex, qui eius determinationis rationem assignat.

71 Improbant quoque iidem censores (pro ingeniorum varietate) alterum Curiae stylum, deferendi decisionibus, earumque studio solum vacandi, adeo ut plures dignoscantur professores, tam iudices, quam defensores, qui fortè libros, Pandectarum, Codicis, & Authenticorum, ac Decretalium, vel Conciliorum; Quin immò nec illos vtriusque iuris Institutionum; Siuè illos vtriusque iuris antiquorum Repetentium nūquam viderint, vel nec quidē aperuerint, aliquarū decisionum tantum scientiam, quasi per traditionem habentes, ignorando quare, in eis ita statutum sit.

72 E' conuerso autem Alij, vtrumque stylum approbantes; Quatenus pertinet ad primum ædendi decisiones; Ultra motiuium generale venerationis, quæ antiquitati apud humanum genus haberi debet, dum ex legum, & Canonum monitis, non de facili immutanda sunt ea, quæ longam habuerunt durationem, ac obseruantiam; Considerant nimium commendabile, ac virtuosum videri, ut adeo magnum Tribunal, ita Partibus succumbentibus, totique Orbi, publicè se constituat debitorem, reddendi rationes suarum determinationum, tanquam per speciem continui syndicatus, atque ut ita detegi, ac elucidari valeant illa, facti, vel iuris æquiuoca, cum quibus procedi poterit; Ac etiam quia (ut præmissum est) idem videtur antiquissimus stylus, etiam prudentissimæ ac maximæ antiquæ Reipublicæ Romanæ prophanæ, per alteram sapientissimam Rēpublicam Romanam Ecclesiasticā, tam diu continuatus; Ideoque dicunt, quod magna temeritas, atque manifesta petulantia est, aliquorum modernorum, redarguendi id, quod tam diu, tot prudentes, ac sapientes viri seruarunt.

Respondendo autem ad superius insinuata inconuenientia dicunt (& benè)

quod in rebus scientificis, rem literariam concernentibus; Non ignaro vulgo, cuius vox, qualis qualis sit, iuxta Senecæ dictū, semper crepitæ speciem, ac factorem habet; Sed satisfaciendum est viris prudentibus, ac literatis, apud quos reflectentes ad stylum, atque sciens quid nam istæ decisiones contineant, utique scandalum cōcipiendi occasio decriat, cū illud reuera proueniat à pura ignorantia, ut supra animaduersum est.

73 Et quoad alterum stylum deferendi decisionibus, quasi quod, cum solis textibus, & glosis, ac antiquiorum auctoritatibus, procedendum sit; Respondent, quod iste quoque manifesta ignorantia effectus esse, dignoscitur; Siquidē si decisiones pōderentur, in eis potissimum primis, cum quibus tanquam receptis, ac magistratibus, alia pertranscunt, deducuntur, ac examinantur textus, & Glosæ, & antiqui Repetentes; Sed quoniam, (pro ea ingeniorum varietate, quæ omni tempore connaturalis fuit, & est), etiam inter leges, contrarietates seu antinomias habentur; Maiores verò inter earum Glosatores, & Interpretes, vnde propterea, diuisis modernioribus in factiones, adeo inuolutæ quæstiones exortæ sunt, quod plurium scriptorum dicendi consuetudo est, ut cum gladio, vel cum Imperiali auctoritate, eas decidere oporteat; Hinc proinde, quando magna Tribunalia, plures vnam ex controuersis opinionibus, tanquam probabiliorem canonizarunt, congruum, ac rationabile est, ut cum huiusmodi plurium sapientum concordia iudicio procedatur, ne perpetuò veritas incerto sit; Vnde propterea stylus iudicandi, ab omnibus commendatur, atque speciem legis habet. E

74 Pro huiusmodi autem problematum decisionibus; Alij credunt, ut congruere videantur eadem, quæ superius, agendo de Congregatione examinis Episcoporum, siue de illa Fabricæ Sancti Petri, insinuata sunt; Ac prius in materia feudali, agendo de Bulla Baronum F, cum similibus; Vt scilicet generaliter, ac in abstracto, verè ista posterior opinio, quæ vtrumque stylum approbat, atque commendat,

E. infra disc. 35.

F. supra disc. 20. & 21. & tit. de feud. disc. 73. cum plurib. seqq.

dat, probabilior censeretur, ac sequenda sit; Inconuenientia verò considerata per sequaces primæ opinionis, proueniant potius ab ea vtriusque styli corruptione, malaque praxi, quæ omnibus humanis rebus, est connaturalis, ac inenitabilis.

75 Quatenus enim pertinet ad primum, circa æditionem decisionum; Ille habet quidem, rationabilia motiua superius recensita, quæ sine dubio præponderant alijs in contrarium ponderari solitis; Verum dicunt illi, qui conciliatiuam opinionem sequuntur, quod inconuenientia resultare solent ex modo illas ædendi; Potissimè verò ubi verificaretur id quod supponi solet (quod tamen ego affirmare non possum) quod scilicet, quandoque fortè non extendantur decisiones ab ijs met qui sedendo in Rota, & audiendo sensum Tribunalis, rectè sciunt quæ nam fuerint fundamenta, quibus innixa sit resolutio, & quæ fuerint reiecta, seu non discussa, ut ita explicent, in quibus reuera decisio consistat.

76 Aduocatorum enim, & Procuratorum stylus, potius commendandus, quam dandus est, cumulandi plura motiua, ob ingeniorum diuersitatem, atque ad instar dapiferi, qui plures cibos apponere debet in mensa, ut ob varietatem gustuum ac stomachorum omnibus satisfaciatur, dum sæpius illi cibi, qui sibi videntur meliores, non placent aliquibus, qui eos nauzeant, gustant autem cibos leues, vel ignobiles, aut perniciosos; Idem etenim in motiuorum electione quotidiana praxis docet.

77 In extensione igitur decisionū ij, qui de his non sint informati, reassumendo informationes Aduocatorum, omnia cumulare, quandoque solent; Quinimmo ex proprio ingenio vel sensu, ea magis exornare, ac alia superaddere, quæ in Rota discussa non sunt, immò fortè reiecta; Ideoque istud reputant abusum, quoniā cum decisio ædatur, ad effectum ut succumbens sciat causam quare contra eum dubitetur, ut ita determinare valeat, an debeat acquiescere, vel contendere; Hinc sequitur, ut iste effectus nō resultet, quoniā vidētes defensores canonizari motiua

insubsistentia, non possunt captiuare intellectum, & acquiescere.

78 Credunt proinde iidem conciliatores, quod verus decisionum modus videtur ille, qui adhibitus est per aliquos antiquiores; Et præsertim per Franch. (qui in magis communi sensu reputandus videtur Decisionantium idea; Vt scilicet in forma discursiua, examinando omnia motiua, quæ hinc inde in causa deducebantur, referat quæ nam reiecta fuerint, & quænam amplexa, cum in istis propriè decisio consistat; Quod etiam pleræque decisiones Rotæ, antiquæ, & modernæ benè seruant, ut infra.

79 Id etenim, alia multa, & quidem notabilia, producit inconuenientia pro determinationibus aliarum causarum, apud Iudices inferiores, qui frequentius, pro moderno inepto stylo pragmatico, absque alio discursu, vel ratiocinio, super diuersitate casuum, seu circumstantiarū, quidquid legunt in decisionibus, attendunt, ad literam (ut nostri dicunt) tanquam euangelium, non reflectendo quæ nam sint partes substantiales, & quæ nam, cumulata sint ad ornatū, siuè incidenter, ac indigestè.

80 Et quamuis perpetuò Rota, antiqua, media, & moderna, protestari professæ sit, quod decisiones, verè, & propriè consistere dicuntur in eo puncto, qui principaliter discussus, ac decisus fuit, atque in illis conclusionibus vel motiuis, quæ fuerint causa resolutionis G; Attamen ista est medicina, quæ parum prodest; Tum quia inexperti Iudices, ad hanc distinctionem non reflectunt, idque reputant Aduocatorum ratiocinium, seu acumen; Tum etiam quia, frequentius decisiones id non distinguunt, vnde propterea dignosci non potest, quænam fundamenta, fuerint causa resolutionis, dum iuxta stylum illorū Consulentiū, qui ad causæ oportunitatē quandoque omnia motiua pariformiter cumulant, id sequi solet in decisionibus, nō explicando, quale reputatū fuerit bonum, & quale malum.

Alterum obseruant abusum, qui coincidit in idem; Quod scilicet (ex quodam huius Tribunalis stylo, qui est singularis, non solum comparatiuè ad alia magna

P. 2. Relat. Y 2 Orbis

G. Seraphin. decis. 299. decis. 17. par. 7. res. Bich. dec. 480.

Orbis Tribunalia, sed etiam ad illa eiusdem Curiae) ille, qui causam proponit, tanquam Ponens, vel Commissarius, nullum habeat votum; Exinde siquidem inoleuit usus, ut iste sciat solam intitulationem causae, nullam verò eius informationem habeat, quasi quod superfluum sit studium in illa causa, in qua votum proferre non debeat; Hinc enim sequitur, ut percipere, atque memoria retinere non valeat, quidnam propriè, ac præcisè fuerit causa resolutionis, quæ frequenter manat ex aliquibus motiuis, quæ in eadem discussione excitata fuerunt, vel maturius tunc examinata, non autem ex votis, quæ domi singulariter extensa sint; Igitur partes Ponentis esse deberent, ut præceteris, melius de causae meritis informati, tunc id diligenter adnotaret, atque super illis motiuis, vel fundamentis, strictè tanquam rectè conscius sensus Tribunalis, decisionem extenderet, respondendo omnibus alijs motiuis hinc inde deductis, ac solum deducendo illas auctoritates ac rationes quæ necessariè videantur, & super ijs, in quibus cardo difficultatis resideat, non autem immorando in superfluo apparatu, atque in exornatione vulgari regularum, & conclusionum, super quibus nulla sit inter scribentes hinc inde controuersia, utpotè receptis, ac indubitatis.

Indecorum etenim à plerisque reputari solet, ut adeò magnum Tribunal, pro tyronico stylo, immoretur super inani chartarum repletionem, exornando cum allegationibus eas nimium vulgares & receptas propositiones, ac regulas, quæ hodie sunt planæ & notoriæ; Utputa, quod cõstito de possessione anteriori, ea debet esse manutenibilis; Siue quod literæ Apostolicæ iustificatæ, debeant executioni demandari; Aut quod accedente relevãtia, atq; nõ docto de calumnia, in prophanis, danda sit remissoria; Vel quod cõstito de fideicommissio, eiusque purificatione, iustificatisque alijs iustificandis, nempe legitimatione personarum, identitate bonorum, & non competentia detractorum, fideicommissario danda sit immisio; Aut quod præsentato ab omnibus, vel à maiori parte eorum, quos constat

legitimos esse patronos, debita sit institutio, cum similibus, in quibus nulla penitus cadat quæstio quæ solum resideat in verificatione præsuppositi, ex quo huiusmodi propositiones, vel consequentiæ manant, cum etiam in ipsismet Aduocatis, vel Consulentibus indecorum videatur, ac damnabile sit, ut infra agendo de Aduocatis aduertitur; Igitur super eo insistendum est, atque huiusmodi propositiones vel consequentiæ, tanquam iam notoriæ, & non controuersæ, debent præsupponi, scribendo more magistri, non autem more discipuli, vel tyronis.

Displicent etiam aliquibus (& non immeritò), nimiumque præiudiciales reputantur illæ digressiones, quæ absque aliqua necessitate fiant in decisionibus, quæ super incidentibus, edantur circa merita negotij principalis, de quibus incidenter solum, & pro gustu, non autem principaliter, & ex professo actum sit, ita aperiendo sensum Tribunalis, qui verè adhuc maturus non adsit, atque incidenter firmando ea, quæ reuera formiter discussa non sunt; Utputa; In disputatione remissoriæ deducuntur aliqua tangentia merita negotij principalis, pro sola notitia superficiali, ad effectum gustandi de relevãtia, vel irrelevãtia, & ad quem effectum, sufficit levis cognitio, dum sola dubietas vel possibilitas relevãtiæ pro concessione sufficit; Et tamen (ut pleræque decisiones ostendunt) per viam plenæ, ac formalis tractationis, ex professo firmatur totum id quod, factis probationibus, superest formiter disputandum; Vnde propterea, mea semper fuit consuetudo consulendi, ut huiusmodi incidentium disputationes non assumantur, sed quod petitionibus darentur manus, ad evitandum dictum inconueniens, vel præiudicium, quod longè grauius est altero, quod resultat ab aliqua dilatione, siue causæ protractione in longum. H

Siue, vbi quæstio sit in solo possessorio adipiscendæ, vel retinendæ; Si ad eius effectum, incidenter solum, & pro gustu deducantur ea, quæ respiciunt merita, ad colorandam scilicet possessionem, ut facilius censeri debeat manutenibilis, vel

ad

H. tit. de iudic. disc. 31.

ad reddendam rem turbidam, ut oppositor dici non valeat legitimus contradictor, (& ad quem effectum sufficit talis qualis turbiditas); Vtique erroneum est incidenter firmare ea, quæ respiciant petitorium, perinde ac si de illo principaliter, & ex professo actum esset, dum postea in disputatione negotij principalis, huiusmodi decisiones magnam faciunt impressionem, magnaque pariunt præiudicia; Et de consequenti, dicunt iidem, quod iste quoque sit abusus considerabilis, cum decisio strictè percutere debeat punctum decisum, intinuo solum superficialiter dubitandi rationes, quæ superesse possunt, & quod sufficit, ad effectum huiusmodi incidentium, nihil tamen desuper firmando.

Contingit quoque aliquando, quod in decisionis reuisione, Aduocati, qui eam impugnant, aliquorum eius fundamentorum fallaciam clarè conuincunt, idque Rota agnoscit; Verum ex alijs solidis motiuis, (iustè quidem) persistit in decisio, 84 vnde propterea ipsa resolutio verè iusta, benèque fundata sit, sed in secunda decisione confirmatoria, deducendo solum ea solida fundamenta quæ fuerunt causa resolutionis, alia negliguntur; Id autem errorem redolere videtur, dum debet fieri mentio de eorum insubsistentia, ad cuius tantum illud inconueniens, quod ita prima decisio firma remaneat, circa ea fundamenta, quæ verè fallacia sunt, ut potè non reuocata, vel non declarata, pro aliarum causarum decisione apud Iudices inferiores, & quandoque apud eandem Rotam in diuerso turno, seu tractu temporis, mutatis ijs, qui tunc sedebant, ac informati erant, ut pluries expertus sum,

In idem quoque tendit, non inuigilare cum peculiari studio, summaque applicatione, ne per Collectores, benè non informatos, ut potè forum non versantes redigantur in volumina decisiones reuocatae, vel declaratae, saltim non adiectis 85 ibi proximè alijs decisionibus reuocantibus vel declarantibus, dum cum auctoritate earum, quæ iam reuocatae vel declaratae sunt, per hanc notitiam non habentes procedi solet; Atque in hoc reuera Curia

negligentiam in excusabilem adhibet, ut etiam supra occasione agendi de impressione Bullarum Apostolicarum aduertitur L; Aliosque similes abusus adesse plures sensati viri opinantur in hac decisionum impressione, ideoque cupiunt ut magis accuratè ad id reflecti deberet; Ac propterea concludendo, laudant stylum in genere, sed quandoque non laudant eius praxim, ex qua potius, quàm ex ipso stylo, resultant inconuenientia, quæ per alterius opinionis sequaces ponderari solent.

Quo verò ad alium stylum deferendi decisionum auctoritatis; Pariter, malum non consistit in substantia, sed in modo; 86 Certum etenim est, quod decisionibus supremorum collegiatorum Tribunalium, inter omnes doctrinas, ac auctoritates, dignior, ac primus, longèque maior locus tribuendus est, ex iam insinuata ratione, quod est cumulus plarum iudiciorum pro veritate, in idem præiudicio lumine quod à disputationis trutina, & ab Aduocatorum acuminem recipitur; Vnde propterea stultitiæ species est, priuatorum scribentium auctoritatem, huic auctoritati exæquare, Præsertim verò vbi agatur de eodem Tribunali, cuius commendabilis quidem stylus est, quando vehemens ratio non vrgeat, non recedere, à receptis eius opinionibus, antiquitati, ut decet, deferendo. M.

Verum abusus cõsistit, in eiusdem styli mala praxi, attendendo scilicet decisiones, quæ in alijs causis prodierint, in sola litera, siue in sola generalitate, non benè reflectendo ad circumstantias casuum, in quibus illæ decisiones prodierint, ac ad illas casus, de quo sit controuersia, faciendo illarum combinationem pro congrua applicatione; Præsertim verò vbi agatur de quæstionibus ambiguarum voluntatis, vel similibus, quæ, facti potius, quam iuris dicendæ sunt, quoniam, ut frequenter, in materia fideicommissaria, ferèque in omni alia aduertitur, stant benè simul, ut eadem coniecturæ & argumenta, in vno casu approbari, & in altero reprobari mereantur; Siue quod in vno sufficiant & abundant; In altero verò, eadem ac alia longè maiora in sufficien-

tia,

I. præsertim in casu de quo tit. de testamen. disc. 31. & in alijs.

L. supra disc. 27.

M. Buratt. decis. 863. nu. 13. & tit. de Iudic. disc. 35.

tia, reputanda veniant, quia sic vnus, ac respectiue alterius casus circumstantiae exigant, ob diuersitatem personarum, locorum, & temporum, siue ob alta accidentia, quae in vno casu considerabilia sint, in altero autem non.

Id autem generaliter in omnibus alijs doctrinis procedit, praesertim vero in illis Consulentium, etiam vbi ipsa Consilia seu Respona ad veritatem edita sint, adeo vt decisionum quamdam speciem seu imaginem habeant, quoniam possunt bene simul stare, quod in eo casu, ob eius circumstantias, illae conclusiones bene ad aptentur, quae tamen non congruant casui controuerso; Siue quod aliquae propositiones in eo Responso ad ornatum potius ac superabundantiam more exteriorum consulentium deducantur, vis autem Responi Consistat in alijs solidioribus fundamentis, cum quorum associatione, alia leuiora bene procedant, quae tamen sola, & de per se nihil valent; Ac propterea manifestus error est capere seu attendere Decisiones, vel Respona, per partes, cum attendi debeant vnitim, ita combinando, (vt dictum est) omnes circumstantias pro congrua applicatione, in qua tota est vis iudicantis.

Vt enim in omni ferè materia, frequens, ac fortè fastidiosa (semper tamen oportuna) mea est dicendi consuetudo N; Apud antiquiores quamplures pendebant controuersae quaestiones, habentes Doctorum classes hincinde, vnde propterea Iudicis labor, ac studium erant in perquirendo, quanam opinio, magis communis, vel magis probabilis esset, quam ipse sequi deberet; Hodie vero, nulli, vel nimium rari sunt isti casus, quoniam per magnorum Tribunalium decisiones, ac modernorum magis receptum sensum, omnes huiusmodi quaestiones, iam sopitae sunt, statuta vna opinione pro regula, & altera pro limitatione, vnde propterea totum pendet ab applicatione, quae regulanda est, ex singulorū

casuū qualitate, & circumstantijs, inspicendo, an in casu regulae, vel in altero limitationis versetur; Et consequenter erroneum est, cum generalitatibus procedere. O

Hinc proinde, agendo (vt dictum est) occasione istius Tribunalis, generaliter de boni, ac sensati Iudicis idea; Concors est Iuristarum, ac Moralium sensus, vt copulatiue in eo requirantur doctrina, & morum integritas; Quaestione cadente quae nam potius desideranda sit; Atque Iuristae praesertim, magis communiter desiderare videntur doctrinam, ex eo quod minus malum sit Iudicem esse doctum, cum malis moribus, quam bene morigeratum, sed indoctum P; Verum haec opinio sustentabilis est, quando mali mores sint priuati, idest circa eius vitam, seu propriam conscientiam tantum, non autem vbi sint publici, nempe circa corruptelam, seu aliam iustitiae violationem, adeo vt mali mores influant in ipsa Iudicaturā, cum tunc agendo de illo qui solū partes Iudicis gerere debeat in causis de iustitia decidendis, praesertim in huiusmodi Tribunalibus, magis integritas, quam doctrina desideranda videatur, quoniam lex permittit Iudicem imperitum Q; Et tamen non permittit Iudicem non integrum, & corruptibilem; Ex ea congrua ratione, quod imperitia bene suppleri potest per Assessores, & Consiliarios vel alios Adiutores peritos, vt frequens, & quotidiana praxis docet, sed alteri malo occurri non potest; Adeo vt Apostolus moneat, vt indocti & contemptibiles potius in Iudices eligantur R; (Ideoque non mirum si quandoque id seruari videmus); Licet enim id misterium contineat, atque in sensu allegorico potius, quam literali intelligendum veniat, monendo scilicet viros religiosos, & ecclesiasticos, vt potius inter se ipsos, ab indoctis, & contemptibilibus iudicentur, quā quod iudicium saecularium forum strepitofum adeant; Siue quod iudicium saecula-

N. praesertim sub tit. de fideicommiss.

O. de his agitur etiam infra agendo de Aduocatis eorumque modo scribendi, disc. 46. & tit. de iudicij, disc. 35.

P. Rouit. pragm. in Rubr. de sale vendendo.

Q. tit. de iudic. disc. 3. & 4.

R. Apostol. Epistol. 1. ad Corinth.

lare patiantur; Adhuc tamen dici potest, quod Apostolus non improbat Iudicem indoctum, non tamen scriptum reperitur, vt approbetur Iudex corruptibilis, & non integer.

Dictus autem magis communis sensus Iuristarum, intelligendus venit de Iudice, in magis lata significatione, idest de Rege, seu Praeside, aut Governatore, vel Rectore, Prouinciae vel Ciuitatis, cui incumbat regimen politicum, ac ciuile, pro quo expedit, vt Rector sit potius sagax, & diligens cum malis moribus, quam timoratisimae conscientiae, magneque probitatis, sed indoctus vel aliās parum aptus.

Verum posita vtraque qualitate, Quatenus pertinet ad doctrinam, seu literaturam; Licet illa principaliter desideretur in vtroque iure, siue in eorum vno, pro muneris, vel iudicaturae qualitate, quod scilicet Iudex saecularis sit magis versatus in iure ciuili, ecclesiasticus autem in canonico; Quod tamen raro est practicabile, ex communi dictorio, quod legista sine Canonibus parum valet, Canonista vero sine legibus nihil. R

Non tamen ista sola literatura sufficit scholastica seu theorica, nisi accedat etiam practica seu forensis, quinimmo magis ista quam illa, melius tamen vtraque simul iuncta; Et tamen neque ista literatura sufficit, quinimmo vbi magna nimiumque ingeniosa est, iudicaturae prauidicialis esse solet, praesertim vero, vbi sit iudicatura talis quae admixtum habeat regimen politicum seu ciuile; Vt (ex. gr.) est illa Episcopi, vel Gubernatoris; Vnde propterea in Curia circumfertur opinio, quod eximij, & ingeniosi Aduocati, non solent esse boni Iudices, vel boni Episcopi seu Gubernatores; Ex ea scilicet ratione, quod ij qui toti dediti sunt literarum studio, atque acumini ingenij, non autem iudicio principaliter vacant, in isto, atque in prudentia deficere solent, istaeque partes cum ingenio magis plano ac moderato Iudici congruere videntur, dummodo tamen adsit sufficiens literatura, dum praesertim in magnis Ciuitatibus, magnisque Tribunalibus, in quibus adeo copia eximiorum Aduocatorum,

aliorumque literatorum, omnia, quae in iure disposita sint, promouentur, ac proponuntur, vnde propterea requiritur quidem in Iudice talis literatura, vt vtriusque iuris terminos ac principia bene calleat, atque propositiones iuridicas quae hincinde deducuntur percipiat; Sed magis necessarium est bene adaequatum iudicium, vt distinguat, siue vt reflectat ad circumstantias facti, earumque iudiciosam combinationem faciat pro congrua applicatione, ad quam hodie boni Iudicis partes vnicè restringuntur, quāuis etiam magna literatura nimium proficua sit, vt Iudex supplere possit ea, quae desunt Aduocatis, siue pro casibus, in quibus contra contumacem se non defendentem, vna tantum parte informante procedatur; Ideoque merito non dicitur iuris scientia, sed iuris prudentia, quae propterea quoque nimium, ac principaliter necessaria est, eaque absque longa rerum experientia non de facili obtinetur, vel vt partes ad concordiam inducat, ac lites resercentur, vel vt ipse ita se gerat, vt Partibus suspectum non se reddat S; Atque sicuti antiqui artis oratoriae magistri, in Oratoribus, historiarum, ac politicae peritiam desiderant, vt infra agendo de Aduocatis, aliisque causarum defensoribus aduertitur; Ita magis in Iudice, cum ex his prudentia manet, ideoque in iudice maior, quam in Aduocato idoneitas desideranda videtur. T

Hinc ad maiores, ac primarias iudicaturas in supremis praesertim Tribunalibus, commendabilis, nimiumque proficua est transitus per gradus; Improbabilis vero est, ac damnata promotio per saltum, sine experientia, quamuis etiam adsit literatura; Multo vero magis vbi vtraque desit; Quinimmo pro meo sensu (in magnis praesertim Tribunalibus) etiam peritia in rebus concernentibus mercaturam, & negotiationem, desideranda venit; Ideoque plurimum partium cumlatius concursus desideratur; Atque ad istum concursum potius, quam ad ingenium, vel ad solam magnam literaturam est reflectendum; Ad instar eorum, quae habemus in praeelectione facienda per Epif.

R. lib. 14. in adnot. ad Consil. Triad. disc. 31.

S. Bouadill. lib. 1. politic. cap. 6.

T. Bouadill. vbi supra.

Episcopum in concursu ad Ecclesias parochiales ad formam Concilij Tridentini, ut in sua sede aduertitur. V

Et per consequens, Aliqui, commendantes quidem præntensionem antiqui styli publicorum ac priuatarum disputationum faciendarum per eos, qui Auditorum Rotæ, vel Aduocatorum Consistorij collegijs cooptandi sunt, (vt supra) pro sola maiestate Curie, non tamen id commendant pro fine, ad quem huiusmodi functiones per agi dicuntur, cum nil commune habeat ista scholastica, vel potius tyronica functio (congrua quidem ijs, qui ad Cathedras assumendi sunt,) cum partibus iudicis vel etiam Aduocati in Principis consistorio.

Quamuis autem aliquando in ijs, qui ex imij, ac magni Aduocati fuerint, munus iudicis, vel Episcopi, aut Gubernatoris, parum falix esse praxis docere soleat; Vnde propterea contra genus Aduocatorum ista traditio apud aliquos in Curia voltare soleat; Error tamen est manifestus, id ita generaliter, ac indefinitè asserere, cum id sequi soleat, potius pro limitatione regulæ, in vno ex duobus Aduocatorum generibus; Vel scilicet in ijs, qui cū solo ingenij acumine, atq; cum merè leguleicis rigoribus, in omnibus casibus, omnibusque personarum generibus procedunt, non bene distinguendo, personas, loca, tempora, & negotia; Vel in ijs peioris conditionis viris, qui ob consuetudinem ab eis contractam, in dies manus habendi plenas muneribus, & pecunijs clientium, talè cōsuetudinem etiã in statu iudicaturæ retinere satagant, vt in aliquibus partibus praxis quandoque docet; Id autè in Mundo antiquum fuisse, docemur ex antiqui Græci Poetæ versibus, quos in latinum traduxit eruditissimus Iuris professor Alciatus. Y huius tenoris.

Imperium quæ serua fuit, ne sumat harile.

Hoc vetus est, aliud nunc tibi dico nouum.

V. in annot. ad Concil. Trid. disc. 32. & 111. de Parroch. disc. 37. & in alijs.
Y. lib. 12. parergon. C. ult.

Quisquis caudicibus fuit, is ne iudicet unquam,

Rhetore sit quamuis doctior Isocrate.

Venali vir lingua, & opes acquirere suctus,

Iudicium haud unquam sordibus absque feret.

Istud verò secundū genus certè non datur in Curia, quoniam cum Aduocatorum honorariū sit iam taxatum in summa valdè moderata, quæ solum à spontè dantibus, recipitur, ab inuitis autem non exigitur, vt infra in Curialium sede aduertitur; Hinc sequitur, vt ista mala cōsuetudo excoriandi nō verificetur; Solet autè aliquando verificari prima, sed ratio tanquam limitatio regulæ, quæ verè est in contrarium, quoniam iam versatus Aduocatus, longè magis alienus est ab æquiuocis, atq; à defensorum fallacijs, longeque facilius negotia percipit, & expedit, cum eius idoneitas sit absque dubio magis scientifica, & fundata.

Redeundo autè ad Rotam, (à qua præmissa neque extranea sunt;) Ea quæ plures habet stylos particulares quorum aliqui sunt commendabiles, alij verò commendatione digni per aliquos nō reputantur, in hoc relatoris partes solū mē explent.

Inter quamplures autem stylos, quos omnes reassumere nimis laboriosum ac fortè tædiosum esset, istisque verè furtiuis subcisiuarum horarum adnotationibus omninò incongruum; Illi præsertim dignoscuntur, ultra eos, qui iam supra insinuati sunt, circa dubiorum disputationes, ac decisionum æditiones, & nouas audientias, ac alias.

Primò nempè (& quidem commendabiliter) quod aliorum Tribunalium vel iudicum res iudicatas non attendit, neque exequitur, nisi de earum iustitia gustet. Z.

Secundò quod profitetur attendere potius rationes, quàm maiorem cumulum doctrinarum A; Vt reuerà decet magna Tribunalia; Quamuis aliquando non

Z. Caualer decis. 62. & 270. decis. 132. par. 6. rec. Merlin. decis. 38. & sepius.
A. plura cumulant add. dec. 460. par. 4. rec. tom. 2. num. 18.

nō bene seruetur; Summā etenim rationē istæ stylus habet, ideoq; pro meo sēsu, ab omnibus iudicibus seruandus esset, quoniā vbi non agatur de lege expressa, & præcisa proprij Principis, quæ in ratione auctoritatiua, præcisā, ac necessariā faciat auctoritatē, sed agitur de articulis in iure controuersis, habentibus auctoritates, ac opiniones hinc inde; Sive, etiam de interpretatione legum ciuiliū, quas in ratione voluntarij vsus potius habemus, quàm ex præcisa, & necessaria auctoritate iuxta legalem historiam alibi recensitam; B; Hinc nimis impropiū ac indecorum est, vt magnum Tribunal, quod est præsupponendum, vt constituitur ex pluribus, eximijis Iurisconsultis, sequi debeat, cum cæca fide, traditiones frequenter indigestas eorum, qui potius ex otio, tanquā pro forensibus rebus inepti, volumina ædiderunt; Potissimè, quia, vbi etiam super aliqua traditione, magis habeatur scriptorum cumulus, adhuc tamen si diligenter aduertatur ad segregationem eorum, qui in diuerso casu, vel cum diuerso præsupposito loquantur, ac eorum qui sine aliquo discursu, sunt puri collectores, vel transcriptores ita inuenietur quod, ad valdè exiguum numerū reducantur illi, qui numerari merentur; Fortius verò si benè perquiratur origo, scū principum, quia nempè traditio desūpta sit ex dicto alicuius antiqui grauis Auctoris, cuius nunquā in animo fuit asserere id quod supponitur; Ideoq; plures ex eis dicendi sunt, testes de auditu auditus; Et alij de auditu ab ijs, qui nō dixerunt, ac propterea congruentius est rationes, & principia perquirere.

Tertiò, vbi etiam agatur de proprijs exequutorialibus, & in vim propriæ rei iudicatæ, si exequutio per longum tempus neglecta sit, illaq; petatur post decē annos, concedi non solet, nisi Parte iterū

B. dicto disc. 1. de seruit.

audita, cum disputatione dubij; Commendabiliter quidem, quoniam tam diuturna & inuerisimilis negligentia, aliquam redolet probabilem suspiciōē. C

Quartò, vbi procedit per contradictas contra absentes, & præsertim contra eos, qui sint in remotis regionibus, de commendabili stylo, quandam facere solet cumulationem, saltim virtualem, possessorij cum petitorio, quod scilicet non determinat possessorium, non bene gustato de bono iure in petitorio, D quamuis regulæ Iuris (sint in oppositum) quod scilicet possessorium nil commune habeat cum petitorio, atque prius illud est terminandum, vt in iudiciorum sede aduertitur agendo de possessorijs.

Quintò, quando agitur de iudicio possessorio præsertim summarissimo retinendæ, quod est exequutium, & non reuocabile per appellationem, siue de reuocatione attentatorum, solet quandoque demandare, vt videatur de bono iure sine præiudicio dicti processus, ad eundem effectum manutentionis vel reuocationis attentatorum; Idque commendabile reputatur, cum bonos effectus quandoque producere soleat. E

Sextò in causis dubijs, siue vbi aliàs timeri valeat, quod inconuenientia producenda sint, insinuare solet concordiam, atq; in ea nimium cooperari, & quandoque etiam illam præcipere, F quod de iure fieri posse immò debere apud DD. est receptum, licet quandoque id transire soleat in abusum, vnde propterea, Tribunalibus Regni Neapolitani per legem particularem id prohibere oportuit. G

Septimò, quando aduersus resolutionem concessit, nouam audientiam, stylus est, quod super iā ædita decisione expeditionem non decernit, quamuis ea Pars succumbens, quæ audientiam obtinuit, informare negligat; Vnde propterea, vi-

P. 2. Relatio Z Ctore

C. titul. de iurisdic. disc. 2. & titul. de iudic. disc. 40. in quo agitur de exequutorialibus.

D. Leodien. dominij 10. Ianuarij 1650. coram Cerro.

E. Bich. decis. 605. & sepius.

F. Caputaqu. decis. 214. par. 2. Caualer. decis. 132. & sepius.

G. Rouit. dec. 95. Io. Baptistæ de S. Georg. de transact. quest. 20.

ctore solum informante, disputatur dubium, an sit standum in decisio H; Et quandoque (licet raro) pro recessu contra informantem responderi solet.

Octavo, in causis præsertim beneficiis, quando causa reperiatur iam introducta in Rota, non datur alter executor vel institutor au collator sine vitio attentatorum, sed ipsa Rota assumit has partes, atque ei, cui beneficium debitum sit, confert, vel instituit, ita subintrando in locum collatoris. I

Nono, licet in Curia executio obligationis cameralis pertineat ad Auditorem Camerae priuatiuè ad alios; Vnde propterea vsupra aduertitur, ac etiam *dise. precedenti*, necessaria est communicatio, huiusmodi facultatum; Atamen rectè procedit iure suæ delegationis, ubi agatur de obligatione dependente ab ijs, quæ iam pendent in Tribunali. L

Decimo licet non soleat aliquid decernere non præuia disputatione dubij, & additione decisionis; Attamen in expensis, & fructibus, id agit sine hac formalitate. M

Vndecimo, quando Rota mutat opinionem, vt frequenter contingere solet, non per hoc admittit retrotractionem præiudicalem rei iudicatæ, vel concordatæ sequutæ de tempore, quo altera opinio tenebatur. N

Duodecimo condemnat semper in expensis victum, non reflectendo ad distinctionem, quæ desuper per DD. traditur inter iustam, & iniustam causam litigandi, isteque stylus videtur in Curia generalis, Verù non omnes expensæ resciantur nisi viuæ, præterquam in certis casibus, vt in sua materia iudiciorum aduertitur in particulari sede refectionis expensarum.

Ille autem videtur stylus particularis Rotæ, quod non mandat refectionem propinarum, quæ ipsimet Rotæ soluantur; Isteque stylus parum commendabilis reputatur, ideoque reformatione dignus.

Profitetur item tenaciter sequi opi-

niones antiquas; Idque regulariter commendabile quidem est, vt superius quoque aduertitur; Sed quãdoque videtur modica commendatione digni, quãdo dignoscatur quod antiqua opinio non habeat probabile fundamentum; Vt ex. gr. contingit in retentione opinionis *Alexandri* contra illam *Angeli*, super denegatione vicæ executiue pro legatis, dum omnia alia Tribunalia sequuntur opinionem contrariam vt in iudiciorum sede aduertitur, agendo de iudicijs executiuis; O Ac etiam circa opinionem *Bartoli* vt ius patronatus non transeat in fideicommissarium, vt pariter in sua sede. P

Habet quoque quemdam stylum particularem, qui exorbitans, parumque commendabilis videtur, quod scilicet ille terminus, qui de stylo generalis Curie habitus preseruato durat per decem dies, & in Rota per quindecim vt in iudiciorum sede aduertitur; Quando habeatur pro seruato in vltima Rota memorialium, in qua indicuntur generales vacationes æstiuæ, durat vsque ad primam Congregationem generalem, quæ vsupra, haberi solet circa finem mensis Iulij vel principum mensis Augusti, cum tali exorbitanti retrotractione ad diem termini habiti pro seruato, quod si victus non appellauerit infra decem dies, vel appellando non curauerit committi causam infra alios decem, intret res iudicata; Id enim exorbitans videtur, vt transeat in iudicatum sententiæ, quæ reuerà tunc non aderat in rerum natura; Immò quando neque prodierat decisio, ex cuius lectura victus determinare posset an deberet acquiescere, vel appellare; Ac etiam erat incertus, an demandanda esset expeditio; Vel potius concedenda noua audientia. Q

De Rotæ Decanatu quomodo eius optioni locus sit latè differit ille, qui in hoc munere diu vixit & obiit; R Et an causæ iudex seu Ponens sequi debeat votum correspondens, si resolutio sibi pa-

parum iusta videatur, esse solet in quaestione. R

In causis in hoc Tribunali pendentibus, nullæ penitus fiunt expensæ pro ludicibus per litigantes, præsertim externos, cum quædam exigua nimiumque moderata munuscula superius recensita in candelis cereis, & saccharo tradi solita in vigilia Natiuitatis Domini vel in Kalendis Augusti, vt plurimum præstentur per Magnates, & nobiles præsentem Vrbe, non autem, vel nimium raro, per litigantes externos, qui aliquando id agunt solum in causis valde grauibus; Aliudque non adest emolumentum pro ludicibus, nisi illud propinarum in expeditione sententiarum diffinituarum nempe; In causis prophanis vsque ad summam scutorum mille, scuta decem auri; A mille verò vsque ad decem mille, scuta viginti quinque pariter auri; A decem millibus vsque ad viginti mille scuta, quinquaginta; Ab inde verò supra, ad quamcumque summam ascendant, centum, neque excessus huius summæ datur.

In causis autem beneficialibus; Si valor non excedat summam centum ducatorum, est decem; A centum verò vsque ad mille, viginti quinque; A mille vsque ad tria millia, quinquaginta; Et ab inde supra, centum, absque excessu.

Vbi verò agatur de causis iurisdictionalibus, vel alijs quæ valorem certum non habeant, tunc fieri solet taxa moderata, pro ipsarum causarum qualitate; Atque ad hunc effectum deputari solet vnus ex senioribus, magisque peritis, ac probis Procuratoribus Collegij, pro huiusmodi sportularum cura, & taxæ; Vltra quas soluuntur quædam emolumenta Notario pro registro actorum, quæ pariter suam habent taxam; Et de alijs expensis pro honorario Aduocatorum, & Procuratorum, habetur infra in Rubrica Curialium; Eisque accedunt stipendia sollicitatorum, & copistarum; Nil autem vltius extraordinarium expeditur, præter illud emolumentum quod victor soluit Adiutori studiorum Ponentis, quando sibi communicat decisionem iam editam, quod de stylo importat id quod importet honorarium Aduocati vel Pro-

curatoris in qualibet informatione, quod ad summum est duorum scutorum auri, frequentius verò minus, & iuxta valorem antiquum dictorum scutorum auri, vt in dicta Curialium sede habetur; Vnde propterea reliqui sumptus qui poni solent in listis eorum, qui negotiorum curam habent, minus veri sunt, cum principalium deceptione.

Ab antiquo tempore, Auditores Rotæ habuerunt locum in Cappella Pontificia, cum prærogatiua, quod Decanus teneat Papæ mitram, seu triregnum; Atque inter eos primum locum occupabat, post Decanum, Magister S. Palatii, vt de ipso agendo superius in plurium eiusdem Palatii officialium Rubrica aduertitur; Q Hodie verò, post eiusdem Cappellæ reformationem sub Alexandro VII. sequutam, iidem Auditores tanquam effecti subdiaconi, aliquem digniorem occupant locum, vnde propterea sequutum est quod Magister S. Palatii, sedet post eorum vltimum; Atque eorum vnus in maioribus solemnitatibus, defert crucem Papæ, duoque alij eidem inseruiunt, eleuando simbrias vestium, quando Pontificaliter incedit; Decano continuante delationem mitræ; Atque ita sopita fuit antiquæ præcedentiæ quaestio inter Auditores Rotæ, & Clericos Camerae, fauore Auditorum, qui tanquam subdiaconi, præcedunt Clericos; Idque casu etiam in eis mutationem habitus, qui prius erat nigri coloris, eo modo quò est ille simplicium Referendariorum Signaturæ, qui nullum aliud munus annexum habeant; Nunc verò est magis qualificati coloris violacei, adinstar Episcoporum, & Archiepiscoporum, ac Prothonotariorum, atque istorum prærogatiuam habent, deferendi in pileo signum, seu cordulam violacei coloris, quod non conceditur Clericis Camerae, alijsque Prælatibus, qui ratione officiorum, vel munerum, vel familiaritatis Papæ, eiusdem violacei habitus usum habeant; Ista verò prærogatiua mutationis habitus, Rotæ potius displicuit, eo quia maior prærogatiua iudicabatur, vt illi qui violacei habitus usum iam habebant, ambirent (eo relicto) obtinere istum nigrum, tanquam

P. 2. Relatio Z 2 lon-

H. Bich. decis. 417 dec. 3. par. 10. rec.

I. tit. de benef. dise. 52.

L. decis. 332. par. 10. rec. Dunozett. decis. 849.

M. Bich. decis. 468. Roias decis. 385. & in alijs.

N. Martin. And. r. dec. 48. & in alijs pluries.

O. tit. de iudic. dise. 37. & 24.

P. sub tit. de iure patr. dise. 36.

Q. tit. de iudic. agendo de appellatione, & de re iudicata. dise. 37. & 38.

R. Coccin. notabil. 261. post primum vol. à decisionum.

R. Coccin. dec. 399. num. 5.

Q. supra dise. 8.

longè maiorem gradum, purpuræ proximum, ac etiam in ipso statu, longè maioris existimationis.

Quamplura quoque munera huic Auditorio fixa esse videntur; Illud præsertim supra-insinuatam in Rubrica magni Pœnitentiarij, Regentis Pœnitentiarię T; Ac alia pariter occasione aliquarum Congregationum iam enunciata;

110 Quod scilicet in illis Congregationibus Rituum, quæ sunt pro canonizatione vel beatificatione seruorum Dei, interueniunt tres seniores Rotæ Auditores tanquam periti Canonistæ, & consiliarij V; Ac etiam eorum vnus interuenit in Congregatione Immunitatis Ecclesiasticæ X; Et alter in Congregatione fabricæ S. Petri Y; Atque vbi Papæ placeat assumere Prælatum ad officium Datarij, pro frequentiori vsu, assumit vnum ex Rotæ Auditoribus Z; Quod etiam sequi solet in munere Datarij, apud Cardinales de latere ad Reges, magnosque Principes, aliaque officia eis committi solent pro Papæ Arbitrio.

Ex hoc Tribunali, vltra tot supra-enunciatos, Pontifices, Cardinales Pa-
111 triarchas, Archiepiscopos, & Episcopos; Multi quoque prodierunt scriptores in vtroque iure, aliisque facultatibus quorum labores ad posteritatis instructionem habemus in voluminibus publicæ luci datis, præter tot volumina decisionum, quæ sub nominibus peculiariibus ipsorum Auditorum, vel in confuso collectæ fuerunt per Prosperum Farinacium, & Paulum Rubeum, qui non fuerunt Auditores Rotæ, sed collectores aliquarum decisionum huius Tribunalis, eas ad publicam vtilitatem in volumina redigendo.

Ex isto etenim Tribunali fuerunt, præcæteris, Authores, in infra-scripta serie recensiti. Videlicet.

Sanctus Raymundus, qui ex commissione Gregorij IX. fuit compilator quinque librorum Decretalium, quorū nota-

bilis pars ex huius Tribunalis decisionibus desumpta est vt supra.

S. Antonius Archiepiscopus Florentinus.

Gulielmus Durandus, qui speculator nuncupatur.

Oldradus de Ponte.

Ludouicus Pontanus, seu Romanus.

Lapus,

Zabarella.

Turrecemata.

Abbas Panormitanus.

Foelinus.

Bellamera.

Io. Antonius de S. Georgio,

Decius,

Gammarus.

Antonius Augustinus.

Pauinus.

Gomesius.

Corfettus.

Bellincinus.

Iacobatius.

Simonetta.

Paleottus.

Mantica.

Penia.

Et alij, quorum notitia non habeatur, vel quod memoria non suppetat; Vnde liquet quale seminarium sit istud Tribunal.

De alijs autem circa sanationem terminorum, vel circa prorogationem fat-
112 lium, siue circa nullitates, quas attendere, vel reijcere debeat, ac similibus cōcernentibus ordinatoria iudicij, habetur sparsim infra in suis Rubricis, occasione agendi de terminis substantialibus, ac de nullitatibus, & de appellatione, aliisque concernentibus, istam materiam processus, & actorum; Aliaque studiosus perquirat, & addat, cum non vni omnia.

De

T. supra disc. 12.

V supra disc. 18.

X. supra disc. 17.

Y. supra disc. 20.

Z. supra disc. 5.